

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN
ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARI İLE
ANNELERİNİN EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gülşen KIZILIŞIK KARTAL**

**Danışmanı
Yard.Doç.Dr. Zehra Banu SAYINER**

İstanbul – 2014

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....Anabilim/Anasanat Dalı Uygulamalı Psikoloji Programı Tezli Yüksek Lisans
.....Gülseren KIZILISIK KARTAL..... tarafından hazırlanan
.....Eğitimi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Davranışları
.....ve Annelerinin Evlilik Uygulamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....
..... tezimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 24/06/2014

..... (Bilginin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

..... Doç. Dr. Zehra Banu SAMİNER
..... Halis..... Üniv. Psikoloji ASD/ABD Öğr. Üyesi

..... Prof. Dr. Şemsiye BİLGİN.....
..... Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

..... Doç. Dr. Aslı B. TASFİREN
..... Üniv. /M.T. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

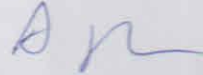
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

İmzası :

ÖNSÖZ

“Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Davranış Sorunları İle Annelerinin Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli araştırma, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerine, davranış sorunlarına, anne-babaların evlilik uyumuna ve evlilik uyumunun çocukların davranış sorunları üzerindeki etkileri ile ilgili literatüre değinilmiş ve buna bağlı olarak İstanbul’daki çeşitli anaokulu ve kreşlerdeki 3-6 yaş arası çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmamın başından sonuna kadar güler yüzü, sıcakkanlılığı ve anlayışı ile motivasyonumu yüksek tutan, paylaştığı bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER’ e en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Katılımcılara ulaşmamda ve araştırmamı yürütmemde bana yardımcı olan kreş ve anaokulu müdürleri ile çalışmama katılan tüm öğretmen ve annelere teşekkür ediyorum.

Her zaman maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan sevgili aileme, veri toplama sürecince benimle yorulan, bana destek olan kardeşim Esra KARTAL’a ve beni yüksek lisans eğitimime teşvik eden, çalışmamın her aşamasında beni cesaretlendiren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, hayat arkadaşım, çok sevdiğim değerli eşim Eyüp KARTAL’a sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY	VIII
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Sayıtlar	7
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	10
2. İLGİLİ LİTERATÜR.....	10
2.1. Davranış Problemi	10
2.2. Sosyalleşme.....	12
2.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim Özellikleri.....	14
2.3.1. Üç Yaş Çocuğu	14
2.3.2. Dört Yaş Çocuğu.....	15
2.3.3. Beş Yaş Çocuğu	15
2.3.4. Altı Yaş Çocuğu.....	16
2.4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Davranış Problemleri.....	17
2.4.1. Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar	17
2.4.2. Endişeli ve Ağlamaklı Olma Davranışı	18
2.4.3. Dikkatsizlik ve Aşırı Hareketlilik	19
2.5. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Davranış Problemleri İle İlgili Araştırmalar	20
2.6. Evlilik Uyumu.....	24
2.7. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmeler.....	26
2.7.1. Eş Seçimi Kararının Etkisi.....	26
2.7.2. Ekonomik Sorunların Etkisi.....	28

2.7.3. İletişim ve Dayanışmanın Etkisi	28
2.7.4. Cinsel Yaşamın Etkisi.....	30
2.8. Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar	31
2.9. Evlilik Uyumunun Çocuğun Davranış Problemleri Üzerindeki Etkileri	34
2.10. Evlilik Uyumu ve Çocuklardaki Davranış Problemleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar	40
BÖLÜM III	44
3.YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırmanın Modeli	44
3.2. Evren ve Örneklem	44
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	45
3.3.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)	45
3.3.3. Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ)	47
3.4. İşlem.....	49
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi.....	49
BÖLÜM IV	51
4.BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
4.1. Anne ve Çocukların Demografik Özelliklere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	51
4.2. Annelerin Çift Uyum Düzeylerinin Ortalamaları	55
4.3. Çift Uyum İle İlgili Problemler ve Sonuçları	56
4.4.Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları.....	70
4.5. Davranış Sorunları ile İlgili Problemler ve Sonuçları.....	70
4.6. Çocukların Davranış Sorunu ile Annelerinin Çift Uyumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	85
BÖLÜM V	87
5. TARTIŞMA	87
5.1. Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ve Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar ...	87
5.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği (OÖDSÖ) ve Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar	89
5.3. Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği ile Çift Uyum Ölçeği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	92
BÖLÜM VI.....	94
6. ÖNERİLER.....	94
7. KAYNAKLAR	96

8. EKLER.....	105
8.1. Demografik Bilgi Formu.....	106
8.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği	108
8.3. Çift Uyum Ölçeği.....	112
9. ÖZGEÇMİŞ	114

KISALTMALAR LİSTESİ

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
OÖDSTÖ: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği
ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 4.1.1. Anne ve Çocukların Demografik Özelliklere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	51
Tablo 4.2.1. Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları	55
Tablo 4.3.1. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	56
Tablo 4.3.2. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	57
Tablo 4.3.3. Çocuğun Doğum Sırasındaki Yerine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	58
Tablo 4.3.4. Çocuğun Anaokuluna Devam Süresine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	59
Tablo 4.3.5. Annenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	61
Tablo 4.3.6. Annenin Yaşına Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları.....	62
Tablo 4.3.7. Babanın Yaşına Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.3.8. Annenin Eğitim Durumuna Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	64
Tablo 4.3.9. Babanın Eğitim Durumuna Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	66
Tablo 4.3.10. Annenin Çalışma Durumuna Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	67
Tablo 4.3.11. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	68
Tablo 4.3.12. Anne Babanın Evlenme Şekline Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	69
Tablo 4.4.1. Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları	70
Tablo 4.5.1. Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	71
Tablo 4.5.2. Çocuğun Yaşına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	72
Tablo 4.5.3. Kardeş Sayısına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	74
Tablo 4.5.4. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	75
Tablo 4.5.5. Çocuğun Anaokuluna Devam Süresine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	76
Tablo 4.5.6. Annenin Yaşına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	77

Tablo 4.5.7. Babanın Yaşına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	78
Tablo 4.5.8. Annenin Eğitim Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	79
Tablo 4.5.9. Babanın Eğitim Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Tablo 4.5.10. Annenin Çalışma Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	81
Tablo 4.5.11. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	82
Tablo 4.5.12. Anne Babanın Evlenme Şekline Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları	83
Tablo 4.5.13. Anne Babanın Evlilik Süresine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	84
Tablo 4.6.1. Çocukların Davranış Sorunu Düzeyleri ile Annelerinin Çift Uyumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Sonuçları	85

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı:	Gülşen KIZILIŞIK KARTAL
Anabilim Dalı:	Psikoloji
Programı:	Uygulamalı Psikoloji
Tez Danışmanı:	Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER
Tez Türü ve Tarihi:	Yüksek Lisans – 2014

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARI İLE ANNELERİNİN EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada, okul öncesi kuruma devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini, 2013–2014 eğitim öğretim yılında, İstanbul ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim göre 3-6 yaş arası 124 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Araştırmada aileye ait bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu”, okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini taramak için “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)” ve annelerin çift uyumunu ölçmek için “Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ)” kullanılmıştır.

Araştırmada toplanan veriler SPSS 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde T Testi, Tek Yönlü Anova Testi, Tukey Post Hoc Testi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda çocuğun cinsiyeti, yaşı, annenin ve babanın yaşı, eğitimi, çalışma durumu, çocuk sayısı, ekonomik durumu, evlenme şekli ve evlilik süresinin annelerin evlilik uyumunu etkilemediği ortaya çıkmıştır. Davranış sorunları açısından, erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla kavgacı/saldırgan ve aşırı hareketli/dikkatsiz olduğu sonucuna ulaşılmış, 3 ve 4 yaşındaki çocukların, 5 ve 6 yaşındaki çocuklara göre daha fazla davranış sorunu gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca annesi çalışan çocukların annesi çalışmayan çocuklara göre de daha fazla genel davranış sorunları gösterdikleri bulunmuştur. Son olarak çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Davranış Sorunları, Evlilik Uyumu.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Gülşen KIZILIŞIK KARTAL
Field : Psychology
Program : Applied Psychology
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Zehra Banu SAYINER
Degree Awarded and Date : Master – 2014

THE RELATIONSHIP BETWEEN BEHAVIOR PROBLEMS IN CHILDREN PRESCHOOLERS AND THEIR MOTHERS' MARITAL ADJUSTMENT

SUMMARY

In this study, it was aimed to investigate the relationship between the behavior problems of children and the mothers of those children's marital adjustment.

The sample of the research consists of 124 children between the ages of 3-6 who continue their education in preschool educational institutions in the centrum of Istanbul in 2013-2014 school year and of those children's mothers.

To collect information with regards to families Demographic Information Form which was developed by the researcher, to investigate the behavior problems in preschool children Scanning Scale of the Behavioral Problems in Preschool Education, and to measure the dyadic adjustment of mothers Dyadic Adjustment Scale have been used.

The collected data was analyzed using SPSS version 21.0. T Test, One way Anova Test, Tukey Post Hoc Test and Pearson 's Product Moment Correlation were used in analyzing the data. To determine the group which causes the difference...

In the light of analysis done, marital adjustment of mothers was not affected by the age and gender of child, and the age, education, work status, the amount of child, economic status, the duration of marriage as well as marriage form of mother and father. In terms of behavior problems, the result indicates that relative to female children, male children are more prone to having the aggressive/bellicose attitude as well as being hypreactive/inattentive. In addition to that, the research also reveals that children who are in the ages of 5-6 display more behavior problems comparing between those who are in the ages of 3-4. Besides, it was discovered that those children whose mothers work, compared to non-working mothers, tend to show more general behavioral problems. Lastly, it was found that at low level negative relationship between the behavior problems of children and marital adjustment of mothers.

Keywords: Preschool Period, Behavior Problems, Marital Adjustment

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan sosyal bir varlık olduğundan, doğumdan itibaren sürekli diğer bireylerle etkileşim halindedir. Sosyal olduğu için de toplumdaki diğer kişilerle iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmak zorundadır. Böyle bir ilişki içinde olmadığı takdirde toplumdan soyutlanması kaçınılmazdır. Sağlıklı ve mutlu bireyler yetiştirmenin temelleri okul öncesi dönemde atılmaktadır. Bu dönemde çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi anne ve babasına bağlıdır. Çocuğun anne babasının tutumlarından, evlilik içi ilişkilerinden etkilenmeden büyümesi mümkün olmayacağı için, anne babaların iyi birer rol model olmaları gerekmektedir.

İnsanlarla uyumlu yaşayabilmenin ve uygun davranışlar geliştirmenin temelleri çocukluk döneminde atılmaktadır. Çocuk dünyaya geldiği günden itibaren ailesinin ve ailenin içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olduğundan, içinde yaşadığı topluma ve kendine yararlı bir biçimde yaşayabilmek için düşünme, yapma ve hissetme yeteneklerini kullanarak içinde yaşadığı kültürün davranış örüntülerini, ahlak değerlerini ve kendi rollerini benimsemek zorundadır. Toplumun en küçük birimi olan ailenin içinde yaşamaya başlayan çocuğun ilk sosyal etkileşimi de anne-babasıyla başlar ve daha sonra çevresindeki diğer yakın kişilerle devam eder (Vaizoğlu, 2008, s.3).

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun değer ve normlarını öğrenerek, üzerine düşen rolleri yerine getirecek bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanıp topluma hazırlanma ve toplumun işlevsel bir üyesi olma sürecidir (Kır,2011). Süreç gerçekte doğumdan hemen sonra başlayıp bir insanın yaşamı boyu sürmesine karşın, etkilediği davranışların çoğu ilk çocukluk döneminde belirgin hale gelir (Gander ve Gardiner, 2004, s.297). Çocuğun ilk yıllarındaki sosyal ve duygusal

gelişimi bireyin daha sonraki yıllardaki sosyal ve duygusal davranışlarının temelini oluşturur. Çocuk başkalarını gözlemleyerek ve onların yaptıklarını yaparak davranış biçimleri kazandığından, anne-babanın onunla kurduğu iletişim ve eğitiminde izlediği tutum, çocuğun yaşayacağı sosyal ilişkinin boyutunu önemli ölçüde şekillendirir. Dolayısıyla güvenli, sıcak bir aile ortamında sevgiyle büyüyen çocuk, toplumun değer normlarını ve günlük yaşamla ilgili bilgi-becerileri kazanmış olur (Olçay, 2008, s.1).

Evlilik anne-baba olmanın ilk adımıdır ve iki farklı cinsiyet ve kişiliğin bir araya gelerek kurduğu aile, çocukların da katılımı ile yeni bir anlam kazanır (Özkan, 2010, s.107). Evlilikte uyum evliliğin devamlılığını sağlarken, tam tersi olan evlilikte uyumsuzluk veya evlilikte çatışma eşlerin psikolojik olarak kendilerini ve birbirlerini yıpratmalarına, fiziksel sağlık sorunu yaşamalarına neden olabilmektedir (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013).

Çocuklar anne babalarını gözlemleyerek kişiler arası iletişimi öğrendiklerinden, onların birbirleriyle konuşma biçimleri, var olan bir sorunu nasıl çözümledikleri, kızgınlık durumunda neler yaptıkları çocuklar tarafından model alınmaktadır (Şendil ve Balkan, 2005, s.35). Bu süreçte çiftlerin birbirleriyle olan uyumları, geçirdikleri vaktin kalitesi, ilişkiden aldıkları doyum, onların psikolojik sağlığını etkilemektedir. Birbirlerinden destek gören, uyum içinde bir evlilik sürdüren çiftlerin çocukları da olumlu davranışlar geliştirmektedir. Sürekli kavgaların ve tartışmaların yaşandığı bir aile ortamında bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı bir çocuk yetiştirmek mümkün değildir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk büyük bir endişe ve korku içinde, içe kapalı, çekingen, korkak, sinirli ve başarısız bir çocuktur (Kır, 2011). Eşler arası problemler, boşanma, anne ya da baba yoksunluğu, anne baba tutumları, anne babanın çocukla iletişim biçimi, cinsiyete göre farklı davranış biçimleri, ailenin etkisinde kaldığı kültürel özellikler çocuklardaki problem davranışların boyutunu belirleyebilmektedir (Özbey, 2010). Anne ve babanın evliliklerinin ve aralarındaki ilişkinin kalitesi çocuğun gelişiminde belirleyici olduğundan iyi bir evlilik ilişkisine sahip olanlar, doyum veren anne-baba- çocuk ilişkisi kurabilmekte; bu da çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Evirgen, 2010, s.10). Çocuk için özellikle anne sevgisi çok önemli olduğundan anne sevgisinden yoksun kalan çocuk tutarsız davranışlar göstermektedir (Yapıcı, 2010). Destekleyici ve anlayışlı bir eş, annenin çoğuna daha şefkatli, duyarlı bir tutum

içinde olmasını sağlar. Evlilik ilişkilerindeki uyumun derecesi çocuğunda davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle, çocuğun sergilediği davranış problemlerinin altında yatan nedenleri ve önünde birer model olan ebeveynlerinin evlilik uyumlarını araştırmak büyük önem taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş arasındaki çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasında bir ilişki var mıdır? sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 arası çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.3. Alt Problemler

1. Annenin çift uyumu ile ilgili problemler,

- 1.a. Çocuğun cinsiyetine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.b. Çocuğun yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.c. Çocuğun doğum sırasına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.ç. Çocuğun anaokuluna devam süresine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.d. Annenin sahip olduğu çocuk sayısına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.e. Annenin yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.f. Babanın yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.g. Annenin eğitim durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.h. Babanın eğitim durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?
- 1.i. Annenin çalışma durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

1.i. Babanın çalışma durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

1.j. Ailenin ekonomik durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

1.k. Anne babanın evlenme şekline göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

1.l. Annenin evlilik sayısına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

1.m. Anne babanın evlilik süresine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?

2. Okul öncesi dönemdeki çocuklardan davranış sorunları olan çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı ile ilgili problemler;

2.a. Çocuğun cinsiyetine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.b. Çocuğun yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.c. Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.ç. Çocuğun doğum sırasına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.d. Çocuğun anaokuluna devam süresine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.e. Annenin yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.f. Babanın yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.g. Annenin eğitim durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.h. Babanın eğitim durumuna çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.i. Annenin çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma davranışı değişmekte midir?

2.i. Babanın çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırğan olma davranışı değişmekte midir?

2.j. Ailenin ekonomik durumuna göre çocukların kavgacı/saldırğan olma davranışı değişmekte midir?

2.k. Anne babanın evlilik şekline göre çocukların kavgacı/saldırğan olma davranışı değişmekte midir?

2.l. Anne babanın evlilik sayısına göre çocukların kavgacı/saldırğan olma davranışı değişmekte midir?

2.m. Anne babanın evlilik süresine göre çocukların kavgacı/saldırğan olma davranışı değişmekte midir?

3. Okul öncesi dönemdeki çocuklardan davranış sorunları olan çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı olma ile ilgili alt problemler;

3.a. Çocuğun cinsiyetine göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.b. Çocuğun yaşına göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.c. Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı göre değişmekte midir?

3.ç. Çocuğun doğum sırasına göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.d. Çocuğun anaokuluna devam süresine çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı göre değişmekte midir?

3.e. Annenin yaşına göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.f. Babanın yaşına göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.g. Annenin eğitim durumuna göre endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.h. Babanın eğitim durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.ı. Annenin çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.i. Babanın çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.j. Ailenin ekonomik durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.k. Anne babanın evlilik şekline göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.l. Anne babanın evlilik sayısına göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

3.m. Anne babanın evlilik süresine göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

4. Okul öncesi dönemdeki çocuklardan davranış sorunları olan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ile ilgili alt problemler;

4.a. Çocuğun cinsiyetine göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.b. Çocuğun yaşına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.c. Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.ç. Çocuğun doğum sırasına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı çocuğun doğum sırasına göre değişmekte midir?

4.d. Çocuğun anaokuluna devam süresine göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.e. Annenin yaşına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.f. Babanın yaşına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.g. Annenin eğitim durumuna göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.h. Babanın eğitim durumuna göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.i. Annenin çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

4.i. Babanın çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmekte midir?

4.j. Ailenin ekonomik durumuna göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.k. Anne babanın evlilik şekline göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.l. Anne babanın evlilik sayısına göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

4.m. Anne babanın evlilik süresine göre çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?

5. Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasında bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocuğun yetiştirilmesinde en büyük pay anne ve babaya düştüğünden, onların birbirleri ile sevgi ve saygıya dayalı bir ilişki içinde olmaları, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri, uyumlu bir çift olmaları, çocuklarının da olumlu davranışlar göstermelerini sağlayacaktır. Ancak mutlu bireyler mutlu çocuklar yetiştirebilecektir. Özellikle günümüzde kadının artan rolleri, evlilik ilişkilerini de etkilemektedir. Bu süreçte eşinden destek gören kadın, bu rollerle daha kolay baş edebilmekte dolayısıyla daha mutlu ve uyumlu bir birey olmaktadır. Kadının psikolojik açıdan sağlıklı olması çocuğunun gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle bu araştırma, annelerin evlilik uyumu ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

1.5. Sayıtlar

Seçilen örneklemin evreni tam olarak temsil ettiği,

1. Kullanılan ölçü aracının konuyu tam olarak ölçtüğü,

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği, annelerin ise Demografik Bilgi Formu ve Çift Uyum Ölçeği'ndeki maddeleri içtenlikle ve yansız olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2013-2014 eğitim öğretim yılı ile,
2. Kullanılan ölçü araçları ile,
3. İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan özel kreş ve gündüz bakım evi ve özel anaokulları ile,
4. Çekmeköy, Üsküdar ve Ümraniye Belediyesine bağlı bulunan özel kreş ve gündüz bakım evi ve özel anaokulları ile,
5. Normal gelişim gösteren 3-6 yaş çocukların öğretmenleri ve anneleri ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: 0-72 ay arası çocukların gelişim seviyelerine ve bireysel özelliklerine uygun, uyarıcı oldukça zengin çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen, toplumun kültürel değerleri yönünde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir (Orçan, 2004, s.10).

Davranış Problemi: Bireyin yeni bir beceri öğrenmesini engelleyen ve yaşadığı ortamın dışında kalmasına neden olan, kendisine ya da diğerlerine zarar veren, aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına uymayan davranışlardır (Kanlıklıçer, 2005, s.11).

Kavgacı - Saldırgan Olmak: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin alt ölçeği olan bu ölçek, zorbalık, kavgacı olmak, bencil olmak gibi davranışların özelliklerini içerir (Kanlıklıçer, 2005, s.11).

Endişeli – Ağlamaklı Olmak: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin alt ölçeği olan bu ölçek, çocuğun endişeli, korku dolu halini ve ifade

bozukluklarını (konuşma bozukluğu, tik gibi) gösterme davranışlarını içerir (Kanlıklıçer, 2005, s.11).

Aşırı Hareketli- Dikkatsiz Olmak: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin alt ölçeği olan bu ölçek, daha çok sakin olamamak, dikkatsizlik ve hareketleri kontrolde zorluk içeriklidir zayıf dikkati ve kıpır kıpır olma halini, hareketlilik davranışını içerir (Kanlıklıçer, 2005, s.11).

Evlilik: İki kişinin tüm yaşamları boyunca birbirlerinin yanında olacaklarına dair karşılıklı verdikleri resmi bir sözdür (Günay, 2000, s.8).

Evlilik Uyumu: Eşlerin karşılıklı olarak evlilikten beklediklerini, ümit ettiklerini gerçekleştirebilmek için, tutum ve davranışlarında yaptıkları değişiklikleri ifade etmekte, evlilikteki mutluluğu ve başarıyı getiren birkaç etkeni kapsamaktadır (Çelik, 2003, s.5)

Çift fikir birliği: Evlilik ilişkisi içinde önemli konularda anlaşma düzeyi ile ilgilidir.

Çift tatmini: Duygu ve iletişim ile ilgili olumlu ve olumsuz özellikleri içerir.

Çift birlikteliği: Birlikte geçirilen zamanda beraber yapılan davranışlar, fikir alışverişleri ve sakin bir şekilde tartışma ile ilgilidir.

Duygulanım ifadesi: Sevgi gösterme şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışları ile ilgilidir.

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde araştırma ilgili literatür bilgilerine yer verilmiştir.

2.1. Davranış problemi

Davranış problemi, bireyin yeni bir beceri öğrenmesini engelleyen ve yaşadığı ortamın dışında kalmasına neden olan, kendisine ya da diğerlerine zarar veren, aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına uymayan davranışlardır (Kanlıkılıçer, 2005, s.11).

Çocuklarda davranış problemleri, bireyin gözlenebilen ya da ölçülebilen davranışlarında meydana gelen uyum sorunlarıdır. Yaşına uygun değer ve kurallara uyumsuzluk, başkalarının haklarını hiçe sayma ve çiğneme, anne babayla sağlıksız ve uyumsuz ilişkiler, okuldan atılma, düşük akademik performans, kabadayılık ve şiddet davranışı gibi problemlerle örneklendirilebilir. Sözü edilen davranış problemlerinin şiddeti arttıkça davranım bozukluğu riski artmaktadır (Güven, 2013, s.14).

Öğrenmenin çok hızlı ve çok boyutlu bir biçimde devam ettiği kritik ve önemli bir dönem olan okul öncesi dönemde, çocukların davranışlarında karşılaşılan bazı istenmeyen örneklerin çoğunluğu çocuğun gelişimsel özelliklerinin bir sonucudur. Hızlı bir gelişimsel ve öğrenme süreci yaşayan çocuklar, yaşamı deneyimlemeleri sırasında bazı istenmeyen davranış örüntülerini sergileyebilirler. Okul öncesi dönemde bazı problemlerin sinyallerini çocuklarda görülen davranış problemleri bize verebilir ya da bazı problemler direkt olarak problem davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. (Fazlıoğlu, Okyay ve Ilgaz, 2011).

Davranış problemleri, çocuğun çeşitli ruhsal ve bedensel nedenlere bağlı iç çatışmalarını davranışlarına aktarması sonucu ortaya çıkabilir (Kanlıkılıçer, 2005, s.5). Çocuktaki davranış sorunları iç ve dış nedenler olarak ikiye ayrılabilir. Sosyo-ekonomik statü, etnik gruplara ait olma, annenin depresif ve rahatsızlığının olması

gibi nedenler dış nedenler, ebeveynlik uygulamalarının, çocuğun geçirdiği hastalıkların çocukta bıraktığı izler gibi nedenler iç nedenlerdir (Sübaşı ve Şehirli, 2010).

Davranış problemi genellikle çevreye ve diğer insanlara rahatsızlık veren dışa vurulmuş davranışları içermektedir. Erken çocukluk davranış problemleri, çocukların buldukları ortamda kendisi ya da başkaları için sorun yaratan şeyler yaparak, kendilerini veya çevrenin güvenliğini tehlikeye sokan herhangi bir davranışta bulunmasıdır. Çocuklarda karşılaşılan durumların problem olarak düşünülmesi için aşağıdaki kriterlere dikkat etmek gerekir.

- Yaşa Uygunluk: Her gelişim döneminin kendine özgü davranışları bulunmaktadır. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemlerinin özelliklerinin iyi bilinmesi gereklidir.
- Süreklilik: Çocuklarda görülen istenmeyen davranışların ısrarlı bir biçimde uzun zaman gözleniyor olması, davranışın problem durumu olarak değerlendirilmesinde önemli bir ölçüttür.
- Cinsel Rol Beklentileri: Yapılan araştırmalarda genellikle erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha saldırgan davranışlar sergiledikleri gözlenmektedir. Bununla birlikte; davranışları ile erkeklere benzer şekilde saldırgan tutumlar izleyen kız çocuklarının da normalden sapan davranışlar sergiledikleri görülür (Yumuş, 2013, ss.15-16).

Okul öncesi dönemde sosyal ve duygusal gelişimleri yeterince desteklenemeyen çocuklar okul dönemine geldiklerinde arkadaşlarıyla alay etme, takılma, zorbalık, saldırganlık gibi problem davranışlar gösterebilmektedirler. Son yıllarda artış gösteren bu durum ailelerin araştırmacıların, sağlık alanında çalışanların ve eğitimcilerin ilgisini çekerek, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri üzerine yoğunlaşılmasına neden olmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarında hızlı büyüme ve değişme nedeniyle kolaylıkla ağlama, bağırma, öfke nöbetleri geçirme ve beklenmedik tepkiler verme gibi bazı istikrarsız davranışlar geçici olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlar gelişim döneminin bir parçası olarak görülebilmekle beraber çok sık tekrarladığında problem davranışlar olarak tanımlanabilmektedir (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009).

Çocuklar gelişimleri boyunca yaşamlarında diğer çocuklarla problemler ve çatışmalarla karşılaşabilirler. Bir kişinin amacına ulaşma çabası, bir başkasının

amacına ulaşma çabasını engellediği, ketlediği ya da sınırladığı zaman çatışma ortaya çıkar. Okul öncesi dönem, çocukların grup oyunlarının ve akranlarıyla sürekli etkileşimin başladığı dönem olduğundan, çocuklar bu dönemde, çok iyi arkadaş olsalar da bazen birbirleri ile çatışma yaşayabilirler (İman, 2013).

Çocuğun sağlıklı gelişimi ve kişilik kazanması birçok sorunun çözülüp, engellerin aşıldığı anlayışlı, sevgi ve güven veren olumlu bir çevrede olur. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz, karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde bunalır ve de onu kimsenin sevmediğini zanneder ve istenmediği duygusuna kapılır. Böylece çevredekilerin ilgisini çekmek için gereksiz davranışlarda bulunur. Bu davranışlar giderek çevresiyle ilişkilerini bozar. Bu bozukluklar arasında; sürekli hırçınlık, sinirlenme, geçimsizlik, yalancılık, kavgacılık, söz dinlememe, kaygı ve korku hali, evden ve okuldan kaçma, hırsızlık, sürekli baş kaldırma, kuralları çiğneme ve saldırganlık gibi davranışlar sayılabilir (Saraç, 2011, s.8). Okul öncesi dönemde problem davranışlar uyku, temizlik-tuvalet ve yemek alışkanlıklarında gözlenebilmektedir. Bunun yanında şımarıklık, söz dinlememe, savurganlık, küfretme, yalan söyleme, inatçılık, kıskançlık, saldırganlık, utangaçlık gibi davranışlar da problem olarak görülebilmektedir (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Okul öncesi dönemde dışsallaştırılmış davranış problemleri ile içselleştirilmiş davranış problemlerine nazaran daha fazla karşılaşılmaktadır (Yurduşen, 2004, s.4).

Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerinden bahsetmek için öncelikle çocuğun davranışının onun gelişim özellikleri ile ilişkisi olup olmadığını anlamak gerekmektedir. Bu sebeple aşağıda okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal gelişim özellikleri ele alınmıştır.

2.2. Sosyalleşme

Çocuğun içinde bulunduğu toplumun inançlarını, tutumlarını ve kendisinden beklediği davranışları öğrenmesine “sosyalleşme” denilmektedir (Bayhan ve Artan, 2004, s.237). Aile, çocuk doğduğu andan itibaren, çocuğun gelişimini, tutum ve alışkanlıklarını biçimlendiren temel kurumlardan biridir (Gürşimşek, 2003). Çocuklar, anne babaları ile kurdukları etkileşimler aracılığıyla dış dünyadan edindikleri izlenimleri zihinlerine kaydederler (Hendrix ve Hunt, 2001, s. 55).

Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri olan sosyalleşme, bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları bir süreçtir. Sürecin gerçekte doğumdan hemen sonra başlayıp, insanın yaşamı boyunca sürmesine karşın, etkilediği davranışların çoğu ilk çocukluk döneminde özellikle belirgin hale gelir. Bunlar arasında, anne-baba-çocuk, çocuk-kardeşler, çocuk yaşlılar arası etkileşimler vardır. Bu sürecin etkileri başlangıçta aile ortamında görülür (Gander ve Gardiner, 2004, s.297).

Sosyalleşme süreci içerisinde çocuklar, bazen öğrendiklerinin farkında olmadıklarından sosyal beklentilere uymayı öğrenirlerse, aşağıda belirtilen faktörlere bağlı olarak sosyalleşmeye başlamaktadırlar.

- Çocukların yaşantılarındaki fırsatlar sosyalleşme için temeldir. Eğer, çocuklar zamanlarının çoğunu yalnız geçiriyorlarsa, başkaları ile sosyal yaşamayı öğrenemezler. Çocukların sadece kendi yaşlılarıyla değil, farklı yaştaki çocuklarla da vakit geçirmesi gerekmektedir.

- Çocuğun başkası ile olan iletişiminin iyi olması gerekir. Çocuğun dil gelişimi sosyalleşme için önemli bir faktördür.

- Çocuklar sosyal olmayı, ancak buna motive edilirse öğrenebilirler. Motivasyon çocuğun ev dışı etkinliklerden ne kadar tatmin olduğuna bağlı olarak değişir. Eğer çocuk diğer insanlarla temaslarından hoşlanırsa bu temasları tekrarlamak ister.

- Sosyalleşmede öğretmenin etkili bir yöntemi olan rehberlik önemlidir. Deneme yanılma yoluyla iyi bir sosyal düzen için gerekli bazı davranış modellerini çocuklar çevrelerindeki insanları taklit ederek öğrenirler (Durualp, 2009, s.11). Okul öncesi dönem çocuklarda problem davranışların önlenmesi, çocuğun ihtiyaç duyduğu sosyal becerileri kazanabilmesi açısından önemlidir. Bu dönemde çocuk, en etkili sosyalleştirme kurumu olarak görev yapan aile içinde sosyal bir birey olmayı öğrenmekte ve aynı zamanda en ince ayrıntısına kadar kopya edeceği bir modele ihtiyaç duymaktadır. Anne ve babalarının etkisi altında olan çocuk, onların olumlu ve olumsuz özelliklerini özdeşim yoluyla edinir (Akduman ve Türkoğlu, 2013).

2.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim Özellikleri

Okul öncesi dönem, süt çocukluğu, bebeklik, yürüme dönemi sonrasında başlayan ve çocuğun ilköğretime gitmesi ile son bulan dönemdir ve genellikle 3- 6 yaş arası olarak adlandırılır. Bu yaş aralığındaki çocukların gelişim özellikleri pek çok çeşitlilik taşımakla beraber, uzmanlarca belirlenmiş her yaşa ait farklı özellikler vardır (Kanlıklılıçer, 2005, s.15).

2.3.1 Üç Yaş Çocuğu

Yaklaşık üç yaşlarından itibaren çocuk, çevresiyle daha ilgili ve artık ona çok güçlü görünen anne babasını model almaya başlamıştır (Şendil, 2003, s.72). Onların söyledikleri sözleri ve davranışları tekrarlamaktan hoşlanır. Gündelik hayatında gözdedikleri kişi ya da kişileri oyunlarına yansıtmaları, çocuğun insan ilişkilerinin önemini kavramasını ve sosyalleşmesini kolaylaştırır (Orçan, 2004, s.23). Üç yaşındaki bir çocukta, gelişiminin doğal sonucu olarak “ben” kavramı gelişmeye başladığından, yaşlıları ile bir araya geldiğinde, herkes “ben”liğini ortaya koymak ister ve kısa sürede aralarında sorun yaşamaya başlarlar. Üç yaş çocukları grup ilişkilerinde başarılı değildir, arkadaşlarıyla birlikte olmak isterler fakat bu aynı oyunu paylaşmalarından çok, aynı ortamda farklı oyunlara yönelmeleri anlamındadır. Üç yaş çocukları, yaşlıları ile ilişki kurmada çok zorlanmazlar ancak buna rağmen ilişkiyi sürdürmede başarısızdırlar. Bu nedenle, zaman zaman yetişkin müdahalesine gereksinim duyabilirler. Üç yaş çocuklarının arkadaş ilişkileri, vermektten çok almaya yöneliktir. Bu da birbirleriyle problem yaşamalarının en önemli nedenlerinden birisidir (Işık, 2007, s.23). Diğer çocukları çimdikleme, ısırma veya saçlarını çekme davranışları saldırganlık değil, daha çok sosyal bir deneyim olarak kabul edilmelidir (Oktay, 2013, s.44).

Üç yaşındaki çocuk diğerlerinin duygularına duyarlık gösterip, onların bulunduğu durumu anlayabilmesine rağmen, öfke ve kırıklığını hala fiziksel olarak yansıtmaktadır (Yavuzer, 2013, s.52). Eğer üç yaş çocuğu bir önceki gelişim sürecini sağlıklı yaşamışsa, anneye olan ikili ilişkiden üçlü ilişkilere, diğer insanlarla ilişkiye girmeye, her şeyin merkezi olmaktan çıkıp bir grubun üyesi olmayı öğrenmeye hazırdır (Reid, 2002, s.36).

2.3.2. Dört Yaş Çocuğu

Üç yaşını bitirdikten sonra çocuk, sosyalleşir, ilişkileri artar ve çevresini daha kolay algılamaya başlar. Bu ilişki biçimlerinden sonuçlar çıkarır ve kendisine göre sınırlar koyar (Sayar, 2013, s.114). Sosyal gelişim yönünden yetişkinleri izleyerek onların davranışlarını taklit eden 4 yaş çocuğu bir yandan yetişkinle ilişkilerini sürdürürken diğer yandan kendi yaş grubu çocuklarla daha uzun süre birlikte olmaya başlar. Ancak kurulan gruplar hala çok kolaylıkla dağılabilen gruplardır (Oktay, 2013, s:46).

Dört yaş çocuğu ise sınırları zorlamasıyla tanınır. Tahrik edildiği takdirde vurur, tekme atar, hatta mutlu olmadığı zaman evin dışına çıkar. Ceza korkusu olmaksızın davranan 4 yaş çocuğu, neden kurallara uyması ve ahlaklı olması gerektiğini bir türlü anlamaz. Zaman zaman akranlarına karşı saldırgan olabilir. Toplumsallaşması açısından büyük önem taşıyan ve akran ilişkilerine ihtiyaç duyulan bu evreye çete çağı da denilebilir (Yavuzer, 2013, s.54).

2.3.3. Beş Yaş Çocuğu

Beş yaş, çocuğun çevresine ilişkin keşiflerde bulunduğu, çevresinin her geçen gün genişlediği, önceki yıllara göre yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyduğu, bazı sorumlulukları almaya başladığı bir yaştır. Bu yaşta çocuk, sosyal ve duygusal yönden daha dengeli bir örüntü sergiler. Çevresindeki kişilere güvenir, onlarla daha iyi dostluk ilişkileri kurar. Özerklik döneminin inatçılığının ve olumsuzluğunun yerini, artık söz dinleme almıştır. Başkalarına yardım etmekten hoşlanır. Beş yaş çocuğunun dili ustalıkla kullanması, insanlarla olan ilişkilerini arttırır. Aileye, arkadaşlara, topluma uyumu belirgin olarak gözlenebilir durumdadır. Akranlarıyla grup halinde oynar, grubun isteklerine uymak için çaba gösterir, kuralları daha iyi anlar ve uygular. Yetişkinleri gözlemekten ve taklit etmekten hoşlanır. Başkalarının haklarına ve eşyalarına saygı duymaya başlar. İç denetimle kendi duygu ve isteklerini kontrol altına alır. Bu dönemde sosyalleşmenin, en önemli belirtilerinden biri de, diğer çocuklarla iyi ilişkiler kurma isteğidir. Grup oyunlarından hoşlanır, genellikle gelişim düzeyleri birbirine yakın çocuklar, aynı grupta yer alır. Grupta

koyulan kurallara herkesin uymasını ister. Oyunları daha düzenli, bilinçli ve dengeli duruma gelmiştir (Işık, 2007, s.24).

Beş yaş çocuğunun mücadelesi iyi olmanın yolları üzerine kurulmuştur. Uyumsuzluk ve huysuzluk dönemini geride bırakır. Sosyal ilişkileri artar, kendi kendine yeter, kendinden emin, dikkatli, kararlı ve nazik bir dosttur (Yavuzer, 2013, s.56).

2.3.4. Altı Yaş Çocuğu

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, ilköğretim döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir. Beş yaşında daha rahat, uyumlu ve sakin görünen çocuk, altıncı yaşın ortalarına doğru değişmeye, hareketli ve uyumsuz bir duruma gelir (Sarı, 2007, s.25). Altı yaş çocuğu oldukça meraklı olup çevresindeki her şeye ilgi duyduğundan yeni girişim ve deneyimlerde bulunmaktan hoşlanır. Düşünce açısından realisttir. Bu sebeple kendisine konulan yasaklar ve uyması istenilen kuralların nedenini araştırır. Başkalarını düşünmeye, başkalarının haklarına saygı duymaya başlar. Çevresindeki kişilerle ilgilenmeye çalışır, onların sevinç, üzüntü gibi duygularını anlamaya ve paylaşmaya başladığı gözlenir. Empati bu yaşta tam olarak ortaya çıkar. Kendi kendini eleştirir. Anne babasına olan bağımlılığı devam etmekle birlikte öğretmeni ve arkadaşlarına verdiği önem de giderek artar. Yalnız başına oynamaktan hoşlanmaz. Organize edilmiş grup oyunlarından hoşlanır (Işık, 2007, s.25). Annesinden ayrılmaya başlarken ona yakın olmayı da ihmal etmeyen 6 yaş çocuğunda bağımsızlığın ortaya çıkması, onda zaman zaman kaygı yaratabilir. O da bu kaygıyla başa çıkabilmek için her şeyi kontrolü altına tutmaya çalışır ve en iyi ve birinci olmak, her şeye sahip olmak ister (Yavuzer, 2013, s.58).

2.4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Davranış Problemleri

Kanlıkılıçer 2005 yılında okul öncesi kuruma devam eden çocukların davranış sorunlarını incelediği çalışmasında, çocuklarda kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak ve aşırı hareketli/dikkatsiz olmak şeklinde davranış problemlerinin ortaya çıktığını bulmuştur (Kanlıkılıçer, 2005,s.11).

2.4.1. Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar

Saldırganlık, psikolojik veya fiziksel zarar verme amacıyla yapılan her türlü davranıştır ve genellikle bir engellenmenin ürünüdür (Kadan, 2010, s.34). Saldırgan çocuklar, ruhsal sorunlarından dolayı çevresiyle uyumlu ilişkiler kuramayan, geçimsiz, kavgacı, öfkeli, kuralları çiğneyen, cezalardan etkilenmeyen, karşı gelen, arkadaşlarına kasıtlı zarar veren, çevresi ile çatışma halinde olan ve bu davranışlarında süreklilik gösteren çocuklardır (Kanlıkılıçer, 2005, s.24 ve Sarı, 2007, s.8).

Okul öncesi dönemde fiziksel saldırganlık yaygın olarak görülebilmektedir. Küçük çocuklar, dil gelişimine bağlı olarak öncelikle fiziksel şiddete daha sık başvurumaktadırlar. Bu dönemdeki saldırganlık, istenilen amaca ulaşmada karşılaşılan engellemeler (sevilen bir oyuncağın ya da nesnenin başkaları tarafından kullanılması gibi) sonucunda ortaya çıkmaktadır. Sözel becerileri (ve buna bağlı olarak bilişsel becerileri) geliştikçe, sözel saldırganlığa da başvurabilmektedirler. Kronik hale gelebilecek saldırgan- yıkıcı davranışlar okul öncesi dönemde başlayabilmekte ve yaşam boyu sürebilecek problemlere sebep olmaktadır (Gülay, 2008, s.65). 2-4 yaş arası çocuklarda saldırganlık, sosyal gelişimin bir basamağı olup, bu yaş aralığında saldırgan davranışların önce artış gösterdiği sonra azaldığı görülmektedir. 3 yaşından sonra vurma, tepinme gibi davranışlar azalırken sözel hakaretler ve saldırılar artar (Bayhan ve Artan, 2004, s.226). Sinirli davranışlar ise parmak emmek, tırnak yemek, objeleri çiğnemek, dudakları koparmak, yara kabuklarını koparmak ya da saç yolmak gibi davranışlardır. Bu tarz davranışlar çoğu zaman durdurulamaz, tekrarlayıcı davranışlardır. Çocuk davranışını durdurmaya çalışsa da davranışlar

otomatik hale gelir ve değiştirilmeye ya da duraklatılmaya karşı son derece dirençlidir (Kanlıkılıçer, 2005, s.27).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar genelde kırgınlıkla nasıl başa çıkacaklarını bilmedikleri veya başkalarını saldırgan davranış sergilerken görüp bunu kabul edilebilir sandıkları için vurma gibi davranışlar sergileyebilmektedirler. Saldırganlık, diğer çocuklar için en tehlikeli olabilecek davranış problemleri arasında yer aldığından böyle bir çocuk okul öncesi eğitimde sınıf içerisinde önemli bir problemdir (Yumuş, 2013, s.18).

Çocuklar, bireysel yaşantıları sırasında hem dayanışma, işbirliği gibi olumlu sosyal davranışları hem de saldırganlık davranışını kazanırlar. Olumlu ilişkiler kurabilmek için çocukların saldırganlık eğilimlerini engellemeleri, uygun zamanlarda ve toplumun onaylayacağı biçimde kendilerini ifade etmeyi öğrenmeleri gerekir. Öğrenme ve modeli örnek alma, olumlu sosyal davranışları geliştirdiği gibi, saldırganlık üzerinde de önemli bir etkisi vardır (Işık, 2007, s.20). Yapılan bazı çalışmalar, anne baba arasında geçimsizlik olan, reddedici davranan, yeterince sevgi göstermeyen ailelerin çocuklarının daha fazla saldırganlığa eğilimi olduğunu gösterir (Bayhan ve Artan, 2004, s.228).

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içinde karşılaştıkları sorun davranışlara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada, okul öncesi öğretmenlerin baş etmekte en çok zorlandıkları sorun davranışların başında saldırgan davranışları, ikinci sırada ise şiddet içerikli davranışları bildirdikleri bulunmuştur (Akman, Baydemir ve Akyol, 2011).

2.4.2. Endişeli ve Ağlamaklı Olma Davranışı

Okul öncesi dönem çocuklarında görülen bir başka davranış problemi de endişeli ve korku dolu olmadır. Okul öncesi çocuklarda sözelleştirme yeterli olmadığı için daha sıklıkla depresif görünüm, uyku ve iştah bozuklukları, içe kapanma belirtileri görülmektedir (Kanlıkılıçer, 2005, s.28). Gerçekte kaygı tehlikeli durumlara karşı uyarıcı veya uyum sağlayıcı bir tepki olarak görülebilir. Çocuk yabancı kişilerden korktuğunda kendi güvenliğini sağlayacaktır. Ancak kaygının şiddetinde ve sürekliliğindeki artış kişinin performansında ve uyumunda istenmeyen psikolojik baskılara sebep olabilir, bu baskı da yoğun ve sürekli yaşanırsa çocuğun

işlevlerini gerçekleştirmesini engeller (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003). Korkular çocuğun yaşamının normal gidişini engelleyecek düzeyde ciddi ise durumun araştırılması ve tedavi edilmesi gerekir. Bazı korkular çabuk gelip geçtiğinden çok endişe yaratmaz, çocuğun yaşamını etkilemez. Genellikle erken yaşta oluşan korkular kısa sürede kaybolur. Okul öncesi çağıdaki çocuk zayıf ve küçük olduğunun bilincinde olduğundan bu yaştaki çocuklar gerçekleri sınırlı düzeyde algılayabildikleri için dış dünyadan korkmaları ve kuşku duymaları normaldir (Dursun, 2010, s.16).

Genellikle korku ve kaygı kavramları kolayca birbirine karıştırılabilir. Ancak aralarında küçük ama önemli bir fark vardır. Korkunun kaynağı belli iken, kaygının kaynağı tam olarak belli değildir. Örneğin, köpek veya elektrik süpürgesinin sesi çocukta korku yaratırken, yeni bir yere taşınma, anne baba tutumlarında ani değişiklik gibi durumlar kaygı yaratabilir (Bayhan ve Artan, 2004, s.230). Normalde çocuklarda endişe ve korku çok sık görülür. Normal, gelişimsel olarak yaş dönemine uygun endişe ve korkuları, çocuğun işlevlerini belirgin bir biçimde bozan anksiyete bozukluklarından ayırmak gerekir. Örneğin, bebeklerin yüksek seslerden, ani hareketlerden ve yabancı kişilerden; küçük çocukların hayali yaratıklardan, karanlıktan, ayrılıklardan; okul dönemi çocukların hastalıktan, ölümden ve çeşitli felaketlerden; daha büyük çocuk ve ergenlerin ise okul başarısı, sosyal yeterlilikleri ve sağlıkları konusunda geçici kaygılar duyması normaldir. Ancak işlev bozukluğu yaratması ve kalıcı olması durumunda tedavi edilmeleri gereklidir (Kılıç, 2013, s.264). Çocuğun alıştığı çevreden birden ayrılması, okula başlama, yeni bir kardeşin doğması, arkadaş ortamına girememe çocukta kaygıya neden olur (Yaşar,2009, s.113).

2.4.3. Dikkatsizlik ve Aşırı Hareketlilik

Çocukların herhangi bir amacı olmamasına karşın, buldukları ortamda oyun oynama ya da herhangi bir aktivitede yer almak yerine sürekli olarak hareket halinde olmasıdır. Bu tür davranışlar çocuklarda dikkat dağınıklığına da sebep olabilmektedir (Yumuş, 2013, s.19). Dikkati dağınık çocuklar gereğinden fazla hareketli olabilir, düşünmeden davranabilir ve ilgilerini çekmeyen konularda dikkatlerini birkaç dakikadan fazla yoğunlaştıramazlar. Sabırsız, tez canlı, çabuk

sıkılan ve maymun iştahlıdırlar (Yazgan, 2010, s.18). Dikkat eksikliği ve hiperaktivitesi olan çocuklarda sorunlar, genellikle bebeklikten itibaren uyku ve yeme sorunları, öfke nöbetleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak çoğu zaman çocuğun hareketliliği aile içinde idare edilmekte ve yaramazlık diye değerlendirilip geçilmektedir. Bazen de çocuğun çok zeki olduğu ya da ailenin şımartmasının sebep olduğu düşünülür. Ancak çocuğun okula başlamasıyla birlikte beklentiler artar. Çocuğun düzenli olması, ödevlerinin yapması, öğretmeni dikkatli dinlemesi beklenirken çocuk bunları yapamaz, dikkatini toplamada ve sürdürmede, görevlerini planlamada ve yerine getirmede, eşyalarına sahip çıkmada ciddi sorunlar yaşar (Kılıç, 2013, s.260).

Yapılan çalışmalar farklı sonuçlar verse de genellikle okul çağı çocukları arasında görülme sıklığı %3-7 arasında değiştiği, erkek çocuklarda kızlara göre 2.5 kat daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (Sercan, 2013, s.384).

2.5. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Davranış Problemleri ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranış problemleri ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Okul öncesi davranış ölçeğinin Türk çocuklarına uyarlandığı ve çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmada devlet anaokullarındaki erkek öğrencilerin, özel ve devlet anaokullarındaki kız ve erkek öğrencilerden daha fazla duygusal-davranışsal sorunlar gösterdiği ortaya çıkmıştır (Kapçı, 1998).

Çocukların cinsiyetlerine göre davranış sorunlarını gösterme sıklığı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğu erkek çocuklarda kız çocuklara oranla daha çok davranış sorunları ortaya çıktığı söylene de bu durum ilköğretim öncesi döneme kadar netlik kazanmamıştır. Bu duruma örnek olabilecek bir çalışmada 162 erkek ve 176 kız çocuğunun davranış sorunlarına bakılmış ve çocuklar arasında yaş ve cinsiyet bakımından herhangi bir anlamlı bir fark görülmemiştir (Kargı ve Erkan, 2004).

Kanlıkılıçer (2005) OÖDSTÖ'nin geçerlik güvenilirlik çalışmasını yaptığı araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemlerini incelenmiştir. Araştırmasında erkek çocukların kız çocuklara oranla daha kavgacı ve daha hareketli

olduklarını, kız ve erkek çocuklarının endişeli olma durumlarının değişmediğini belirtmiştir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, annenin mesleği ile çocuklardaki davranış problemleri arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır.

Şehirli (2007) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların kardeş sayısına göre davranış problemlerinin farklılaştığını belirtmiştir. Tek çocuk olanların iki kardeş ve üç kardeşli çocuklara göre daha uyumlu olduklarını kardeş sayısı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeylerinin arttığı belirtmiştir.

Altı yaşındaki anasınıflı öğrencilerinin sosyal davranış problemleri üzerinde ailesel faktörlerin etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, sosyal davranış problemleri cinsiyet, kardeş sayısı, annenin çalışma durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Alt faktörler incelendiğinde ise içselleşmiş davranış problemlerinin annenin çalışma durumu ve kardeş sayısına; dışsallaşmış davranış problemlerinin de cinsiyet ve kardeş sayısına göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dışsallaşmış problemlerin anlamlı bir şekilde erkeklerde kızlardan daha fazla görüldüğü, kalabalık ailelerde sosyal davranış problemlerinin arttığı, çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha az içselleşmiş davranış problemleri yaşadıkları saptanmıştır (Seven, 2007).

Balat, Şimşek ve Akman (2008) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini anne ve öğretmen açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda annelerin erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha fazla sorun davranış belirttiğini bulmuşlardır.

Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı illerindeki okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen görüşlerine göre çocuklardaki davranış ve duygusal sorunların incelendiği araştırmada, tüm illerde davranış sorunları içinde en yüksek dikkat eksikliği, duygusal sorunlar içinde ise saldırganlık çıkmıştır (Kök ve diğ., 2008).

Olçay(2008) tarafından çocukların, okulöncesi eğitim kurumuna devam etme sürelerine göre, sosyal yetenekler ve sorunlu davranışlar alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okulöncesi eğitimin 1. yılında olan çocukların sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık puan ortalamaları, 2. yılında olan çocukların ortalamasından düşük bulunmuştur. Bu durum okulöncesi eğitimin, çocuklar üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

Okul öncesi dönemdeki çocukların, mizaç özellikleri ile anne-baba tutumlarının çocukların sergilediği fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordama gücünün belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, çocuğun cinsiyetinin erkek olması, otoriter anne-baba tutumu, çocuk mizacının sebatkâr ve sıcakkanlı olmaması ile çocuğun anaokuluna devam süresinin uzun olmasının çocuklarda görülen fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordadığı, ayrıca annenin çalışma durumu, annenin öğrenim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi gibi değişkenlerin, çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur (Erdoğan, 2009).

Özbeç ve Alisinanoğlu (2009) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal davranış problemlerinin doğum sırasına göre farklılaştığı, ilk çocuk, ortanca veya ortancalardan bir tanesi ve son çocukların, ikiz çocuklara oranla az problem davranış sergiledikleri bulunmuştur. Yine ilk çocuk ve son çocuk olanların ikiz çocuklardan daha az dışsallaştırılmış problem davranışlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu araştırmada ikiz çocuk olmanın sosyal açıdan problemlili davranışlar açısından kritik bir faktör olduğu görülmüştür. Ayrıca, olumsuz anne baba tutumlarının, aile içi çatışmanın çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi açısından risk taşıdığını gözlemlemişlerdir.

Sosyo-demografik değişkenlere göre anne-baba tutumlarının çocuklardaki saldırganlık davranışının farklılaştırıp farklılaşdırmadığının incelendiği araştırmada, herhangi bir okul öncesi kuruma devam etmeyen çocukların devam eden çocuklara göre; erkek çocukların kız çocuklarına göre; 2004 ve 2005 doğumlu olan çocukların 2003 doğumlu olan çocuklara göre; anne-babası ayrı yaşayan çocukların anne-babası bir arada yaşayan çocuklara göre ve kardeşi olmayan çocukların kardeşi olan çocuklara göre; annesi çalışmayan çocukların annesi çalışan çocuklara göre daha saldırgan oldukları ve anne-babanın eğitim durumlarına göre, eğitim seviyeleri düşükçe gerek fiziksel, gerekse sözel saldırganlığın arttığı bulunmuştur (Kadan, 2010).

Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerine bakıldığında erkek çocukların kız çocuklara oranla daha saldırgan ve aşırı hareketli/ dikkatsiz olduğu görülmüş, ayrıca

anne babaların yaşı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeyinin de arttığı saptanmıştır (Dursun, 2010).

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan çalışmada çocukların sosyal duygusal uyumları ve davranış sorunları arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Çocukların sosyal uyum düzeyleri azaldıkça, çocuklarda tespit edilen davranış sorunları artmaktadır (Ünsal, 2010).

Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunları belirlemeye yönelik yapılan bir çalışma da kardeş sayısının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde bir anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulmuşlardır (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010).

Karaca, Gündüz ve Aral (2011)'in okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını inceledikleri araştırmalarında erkek öğrencilerde fiziksel saldırganlık, ilişki saldırganlık ve depresif duygu davranışlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile akran ilişkilerinin farklı boyutları arasındaki ilişkinin eğitim öğretim yılının güz ve bahar dönemlerinde incelendiği çalışmada, güz ve bahar dönemlerinde çocukların okula uyum düzeyleri yükseldikçe olumlu sosyal davranış düzeyleri de yükselmekte, uyum düzeyleri azaldıkça olumlu sosyal davranış düzeylerinin de azaldığı ortaya çıkmıştır. İki dönemde de okula uyum düzeyi arttıkça saldırganlık, korkulu-kaygılı olma, dışlanma, aşırı hareketlilik ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri azalmakta, başkalarına yönelik olumlu sosyal davranış düzeyi artmaktadır (Gülay, 2011).

Okul öncesi kurumlara devam eden çocukların davranış problemlerinin incelendiği bir çalışmada, çocuğun davranış problemleri ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, annenin yaşı, mesleği ve ailede başka yetişkinin varlığı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken, çocuğun doğum sırası, kardeş sayısı, babanın yaşı, mesleği, ana-babanın eğitim durumu ve ailenin gelir durumu arasında ilişki bulunmuştur (Eratay, 2011).

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin farklı değişkenler açısından incelendiği çalışmada, erkek çocukların

akranlarına karşı saldırganlık, dışlanma, aşırı hareketlilik, akranların şiddetine maruz kalma puanları, kız çocuklarının puanlarından yüksek çıkmıştır (Uluyurt, 2012).

Okul öncesi eğitimi almış 5 ve 6 yaş çocukların akran ilişkileri değişkenlerinin incelendiği iki yıllık boylamsal bir çalışmanın sonuçlarına göre, okul öncesi eğitimi almış çocukların saldırganlık düzeyleri, sosyal olmayan davranış düzeyleri, korkulu-kaygılı olma düzeyleri, dışlanma düzeyleri ve akran şiddetine maruz kalma düzeyleri 6 yaşta düşüş göstermekte iken olumlu sosyal davranış düzeyleri 6 yaşta artış göstermektedir. Okul öncesi eğitimi almış çocukların akran ilişkilerine bağlı değişkenlerden saldırganlık düzeyi, olumlu sosyal davranış düzeyi, sosyal olmayan davranış düzeyi, korkulu-kaygılı olma düzeyi, dışlanma düzeyi ve akran şiddetine maruz kalma düzeyi 5 ve 6 yaşta sabit kalmamış düşüşler ve artışlar göstermiştir (Ogelman ve Sarıkaya, 2013).

2.6. Evlilik Uyumu

İnsan sosyal bir varlık olduğundan içinde bulunduğu topluma uyum sağlamak durumundadır. Bu uyumu sağladığı müddetçe kendini mutlu hissedebilir. Toplumun temeli kişilerarası ilişkilere dayandığından evlilik, aşk, arkadaşlık gibi yakın ilişkiler uyum gerektiren en önemli kişilerarası ilişkiler arasındadır (Çakır, 2008, s.9).

Aile ve evlilik ilişkileri hakkında yapılan ilk çalışmalarda evlilikteki mutluluk, doyum ve evlilik başarısı kavramları evlilik uyum kavramı ile birlikte kullanılsa da daha sonra yapılan araştırmalarda birbirinden ayrı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu değişkenlerden evlilikteki mutluluk, bireyin evliliği ve ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duygularını içerir. Evlilik doyumu, eşler arası eşitlik algısı, düşünsel ve bedensel yakınlık algısından kaynaklanan bir hoşnutluk duygusudur. Evlilik uyumu ise, eşlerin evlilikteki başarı ve işlevselliği olarak tanımlandığından evlilik doyumu ve mutluluğu kavramlarını da içeren daha geniş bir kavramdır (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013).

Evlilikte uyum; günlük durumlara uyum sağlanmasını, karşılıklı bireysel ihtiyaçların dengelenmesini, ortak ilgi alanları, rol beklentileri ve bakış açılarını, evlilik ile aile yaşamının değişen koşullarına uyum sağlamayı içermektedir. Evlilik içi uyum, birçok etkenin dengelenmesi ve birçok problemin ortadan kaldırılmasını gerektirdiğinden, ilişki içinde yeni bir denge uyumu tanımlamaktadır. Evlilik uyumu;

eşlerin karşılıklı olarak evlilikten beklediklerini, ümit ettiklerini gerçekleştirebilmek için, tutum ve davranışlarında yaptıkları değişiklikleri ifade eder ve evlilikteki mutluluğu ve başarıyı getiren birkaç etkeni kapsamaktadır. Bu etkenler arasında, eşler tarafından paylaşılan faaliyetler, eşlerin rol tamamlayıcılığının derecesi, evlilikteki çatışma düzeyi sayılmıştır. Uyum, eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak şekilde değişiklikleri özümsemeleri olarak tanımlanabilir. Evlilikteki problemler, kişilerarası ilişkinin kaçınılmaz bir ögesi olarak ele alınırken, evlilikte uyum süreklilik taşır. Buna göre; eşler arasındaki uyumun ya da ahengin bozulması, her ilişkide olabilen kişilerarası bir olguyken, temel olan şey çiftin bu durumun üstesinden gelebilme yeteneğidir (Çelik, 2003, s.4-5).

Evliliğin niteliğini yordamada uyumun daha önemli olduğu düşünüldüğünden, evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır. Tüm bu kavramların nasıl tanımlanacağı ya da nasıl ölçüleceği konusunda henüz bir fikir birliği olmaması nedeniyle, bazı araştırmacılar nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın ya da nasıl ölçülürse ölçülsün, bu kavramların içeriklerinin benzer olduğu ve her birinin etkileşimi ve tutumları betimlediğini ileri sürmektedirler. Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle çok sık birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu çiftler olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir (Erbek ve diğ. 2005a).

Evlilik, çeşitli kültürlerde farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Evlilik giderek bireyselleşmekte ve eşler bu ilişkide kimin ne yapacağını önceden belirlemek istemektedir. Ancak, ailelerinin önerileri ve arkadaşlarının yaptıkları arasında ikilem yaşamakta ve kaygıları artmaktadır. Günümüzde pek çok eş ne pahasına olursa olsun kazanma, güçlü olma zihniyetini geliştirmekte, ancak bu uzun dönemde başarısız olmakta ve evlilik uyumları bozulmaktadır (Kışlak, 1999).

Bir çiftin, evliliklerine uyum sağlamaları, aşmaları gereken bir süreç olarak ifade edilebilir ancak zaman zaman çift uyumlu da olsa çatışma yaşayabilir. Bu durumda çiftin çatışmayı aşabilmesi uyumlu olduklarını göstermekte, çatışmaları ya da problemleri çözüme kavuşturamayan bir çiftin uyumu bozulmaktadır. Sözü edilen

uyum aslında tek bir kavram bütünü değil, birçok etkenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir bileşkedir (Gürsoy, 2004, s.17.)

Aile hayatında eşler arasında uyumun sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için eşlerin; iletişim, değer ve amaçlar, karar verme, evle ilgili faaliyetlerin yürütülme biçimi, yakın akrabalarla ilişkiler, serbest zamanların değerlendirilmesi, gelir idaresi gibi konularda sahip oldukları farklı görüşlerini birleştirmeleri gerekir (Şener ve Terzioğlu, 2002).

2.7. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Evlilikte uyumu etkileyen birçok farklı etken üzerinde durulmaktadır. Eş seçimi kararı, ailede yaşanan ekonomik sorunlar, eşler arasındaki iletişim ve dayanışmanın etkisi, cinsel hayat evliliği olumlu ve olumsuz şekillerde etkilemektedir.

2.7.1. Eş Seçimi Kararının Etkisi

Eş seçimi, sınırlı insan yaşamındaki en önemli kararlardan birini oluşturmaktadır. Kişi, geri kalan yaşamını, vereceği bu kararla birlikte birçok yönden olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Evlilik ilişkisi, insanın yaşam süresinin yarıdan fazlasını, hatta bazen üçte ikisine ulaşan bir süreyi kapsadığı için son derece hayati olmaktadır. Önemli ve zor olan eş seçimi kararı, bir o kadar da karmaşık bir süreçtir. Bu kararlar birlikte, kişi bundan sonraki yaşamını kiminle sürdüreceğine, kiminle yol alıp gelişip değişeceğine, nasıl bir yaşam standardı oluşturacağına karar verdiği kadar, çocukları için nasıl bir ebeveyn seçeceğini de kararlaştırmış olmaktadır (Şenel, 2012, s.61).

Eş seçme kararının alınmasındaki kuramsal görüşlerden de yola çıkarak şu sonuca ulaşılabilmir: Eş seçimine ilişkin kararlar yıllar içinde ve kişiden kişiye, kültürden kültüre göre değişiklik gösterse de bazı öncelikler her zaman ve her kültürde çok önemli olmaya devam etmektedir. Ülkemiz için eş seçimi kararında gözden geçirilmesi gereken önemli bazı faktörler vardır.

1.Evlenilecek kişiye yönelik hissedilenler ve düşünülenler: Kişi, evlenmeyi düşündüğü kişiye ilişkin duygu ve düşüncelerini onunlayken ve onsuzken olmak

üzere değerlendirmeye çalışmalı, o kişiye karşı düşündükleri ve hissettikleri olumlu duygu ve düşünceler olmalıdır. Örneğin, "O iyi bir insan, onu çok beğeniyorum, onunla birlikte mutlu oluyorum, kendimi iyi hissediyorum, onsuzken onu özlüyorum, keşke şimdi yanımda olsaydı, onun sahip olduğu özellikleri takdir ediyor, hayranlık duyuyorum, ona çok önem veriyorum, onun için endişeleniyorum," gibi.

2. Evlenilecek kişinin fiziksel özellikleri: Evlenilecek kişinin boyu, kilosu, vücut yapısı ve yüz güzelliği gibi fiziksel özellikleri hakkında değerlendirmeler yapılır. Kişinin, evlenmeyi düşündüğü kişinin fiziksel özelliklerini nasıl bulduğu, beğenip beğenmediği de son derece önemlidir. Çünkü bu durum o kişiye hissedilenlerin yanı sıra o kişinin yanında hissedilenleri de etkileyecektir. Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi evlenilecek kişinin fiziksel görüntüsü, özellikle erkekler tarafından vazgeçilemez bir öncelik olarak algılanmaktadır.

3. Evlenilecek kişinin kişilik özellikleri: Fiziksel özellikler zamanla değişse de kişiliği oluşturan temel özelliklerin aynı kalacağı varsayıldığından eş seçimine ilişkin kararda, kişilik özellikleri de önemli bir yer tutar. Eğer kişi için evleneceği kişinin sevecen, güvenilir, dürüst, saygılı, hoşgörülü, iyi niyetli, sabırlı, öfkesini kontrol edebilir, kaba kuvvete başvurmayan biri olması önemliyse, eş seçimi kararında bu özellikleri mutlaka aramalıdır. Evlenmeyi düşündüğü kişi bu özelliklere sahip değilse, nasıl olsa yıllar içinde bu özelliklerin kazanılacağı düşünülerek eş seçimi kararı verilmemelidir. Çünkü kişi için önemli olan ancak karşısındakinde evlilik kararı aşamasında olmayan özelliklerin ileriki yıllarda olup olmayacağını kimse garanti edemez.

4. Evlenilecek kişinin eğitimi: Evlenilecek kişiyle benzer veya yakın eğitim düzeyine sahip olmak da eşler arasındaki anlaşma ve uyum için son derece gerekli özelliklerden biridir. Kişilerin eğitim düzeylerinin yakınlığı onların zihinsel kapasitelerinin, olayları ele alış biçimlerinin ve verecekleri kararların da daha benzer ve uyumlu olmasını sağlayacaktır.

5. Evlenilecek kişinin yaşı (aradaki yaş farkı): Eş seçimine ilişkin kararda, evlenmeyi düşünen çiftler arasındaki yaş farkı da diğer önemli bir boyuttur. Aradaki yaş farkının fazla olması, genel olarak kişilerin yaşam döngüsü içerisinde buldukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştırıcı bir etmen olarak da değerlendirilebilir (Şenel, 2012, ss.70-71).

6. Eş seçiminde ailelerin dolaylı ve doğrudan etkileri: Dolaylı yoldan etki, çocukluk döneminde yaşanan olayların şekil verdiği düşünce ve davranış kalıplarıyla gerçekleşen etkidir. Kadının erkek, erkeğin de kadın modeliyle ilgili davranış ve düşünce kalıplarını daha çok anne ve baba şekillendirir. Ailenin doğrudan etkisi ise, çocuğunun eş seçimi kararını vermesinde anne ve babanın bu karara doğrudan müdahale etmeleridir (Kahraman, 2011, s.14).

2.7.2. Ekonomik Sorunların Etkisi

Eşlerin, evlenmeden önce belli bir ekonomik güce sahip olması, evlilikte uyum sağlanması açısından istenen bir durumdur. Evlilik birlikteliğinin yürütülebilmesi için, eşlerin kimseye ihtiyaç duymayacak ölçüde düzene koyulmuş bir gelir ve bu geliri sağlayacak geçerli bir mesleğe sahip olması gerekir. Gelir ve mesleğin olmayışı beslenme, barınma, temizlik, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında sıkıntı yaratacağından, eşler arasında doğabilecek geçimsizliğe temel hazırlar.

Evlilikte uyumu etkileyen ekonomik faktörün bir başka boyutu ise, çalışan eşlerin herhangi birinin gelirlerinde meydana gelen ani değişikliklerdir. Eşlerden herhangi birinin ekonomik durumundaki ani değişikliği altında; aile büyüklerinin ölümü ile ele geçebilen miras, sahip olunan toprağın üzerinde baraj veya maden ocağının kurulması gibi nedenlerle değer kazanması, milli piyango, toto veya loto gibi şans oyunlarından yüksek bir ikramiyenin çıkması gibi nedenler yaratabilir. Bu şekilde meydana gelen ani değişiklikler, kişinin hayatında büyük farklar yaratabilmektedir. Ekonomik açıdan doğan bu değişiklik, daha önce gizlenen ihtiyaçların ortaya çıkmasına ve tahammül edilen sorunların tartışmaya dönüşmesine neden olabileceğinden, tüm bunlar da evlilikteki uyumu etkilemektedir (Şentürk, 2006, ss.28-30).

2.7.3. İletişim ve Dayanışmanın Etkisi

Fiziksel güzellik ve cinsel cazibe, evlilik ilişkinin başlaması ve yürütülmesi için gerekli ancak yeterli şartlar değildir. İkili bir ilişkinin evliliğe dönüşmesi ve bu evliliğin sürdürülebilir bir nitelik kazanabilmesi için, eşler arasında oluşturulacak iyi

iletişim, paylaşım ve dayanışmaya büyük gereksinim bulunmaktadır. Bunları en iyi şekilde sağlayan şey ise sevgi ve saygıdır. Çünkü insan ruhunu güçlendiren ve canlı tutan sevgi, ailenin oluşumu, gelişimi ve devamlılığını mümkün kılan tek unsurdur (Şentürk, 2006, s.35).

Mutlu ve uyumlu evliliğin temelinde sağlıklı bir iletişim vardır. Sağlıksız ailelerde iletişim yetersiz olabilir, mesajlar dağınık ve gerçek anlamlarında farklı algılanabilir, sözel mesajlar ile beden dili uyumsuz olabilir. Sık sık tartışma ve kavga olan evliliklerde tartışmalar çoğu kez önemsiz şeylerden dolayı çıkmaktadır. Çünkü genellikle çiftler, temel sorunu görmezden geldikleri veya farkında olmadıkları için ufak sorunlarla uğraşırlar. Oysa iletişime başlarken seçilen sözcükler, onları kullanmada kişinin gösterdiği beceri, konuşurken kullanılan jest ve mimikler, ses tonu ve dinleme becerileri sağlıklı iletişimin önemli koşullarıdır. Evlilikte, iletişim çok önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalar, eşler tarafından en sık belirtilen ilişki sorununun iletişim problemleri olduğunu göstermektedir (Ergin, 2012, s.189).

Aynı bardağa bakan bir çiftten kadın bardağın renginin masa ile ne kadar uyum içerisinde olduğunu, erkek ise yaptığı pazarlık sonucunda bardağı ne kadar ucuza aldığını düşünebilir. Diğer bir deyişle, erkek bardağa bakarken bardak ile olan deneyimlerini hatırlamış, yaşadığı hislere geri dönmüş, kadın ise görsel olarak bardaktaki detayları düşünmeye başlamıştır. Bu örnek, görünüşte aynı eylemi yapan bir çiftin, duygu ve düşünce boyutunda belirgin farklılıklar yaşayabileceğini göstermektedir. İşte bu tür kişiye özel duygu ve düşüncelerin karşı tarafa aktarılma biçimi, çiftin iletişim becerileri ile ilgilidir. Problemsiz bir iletişim kurulması evliliğin düzgün devam etmesinde önemli rol oynar. Bazı evliliklerde iletişim, karşı tarafa bir çeşit "güç" gösterisi yapmak için kullanılırken, bazı evliliklerde de "sevgi"nin iletilmesi ve anlaşma sağlanabilmesi için kullanılır. Bu farklı iletişim biçimleri, iletişimin ilişkide hangi amaçlara hizmet ettiğini gösterir. Bu nedenle evlilik uyumuna etkisi oldukça fazladır (Günay, 2000, s.16).

Grych ve Fincham (1990), eşler arasındaki doyum ile eşler arasındaki çatışma kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmesine karşın, mutsuz evliliklerin daima çatışma ile tanımlanmayacağını ve çoğu evlilikte doyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca eşler arasındaki çatışma örneğin; ebeveyn çocuk ilişkisi gibi çocuğun uyumunu etkileyen diğer etkenlerle de ilişkilidir.

2.7.4. Cinsel Yaşamın Etkisi

Uzun yıllardır araştırmacıların dikkatini çeken, fiziksel çekicilik, etkileyicilik, olumlu ve olumsuz tutumlar, evlenme yaşı, çocuklar, sosyoekonomik durum, ortak amaç, ilgi alanları ve cinsel yaşam gibi evlilikte mutluluğu belirleyen faktörler arasında en önemlilerinden birini de cinsellik oluşturmaktadır. Son yıllarda, cinsellik ve evlilikte mutluluk arasındaki etkileşime ilişkin veriler üzerinde daha fazla durulmaya başlanmıştır. Evlilik yaşantısı, yiyecek, barınma ve dış tehlikelere karşı korunmayı sağlayan birlik ve beraberlik, olumlu eş ilişkilerinin yarattığı doyum, cinsel olgunlaşmayı sağlayacak rollerin paylaşımı, sosyal rol ve sorumlulukları kabullenme, kişisel girişimcilik ve yaratıcılığı desteklemeyi içermektedir. Bu alanlarda birbirini bütünleyen eşlerin oluşturduğu evlilikler, toplumsal gelişimin ve olgunlaşmanın da yapı taşlarını oluşturmaktadır (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

Eşler arası cinsel ilişki evliliklerde çatışma sebebi olabilir. Cinsel uyum sadece boşalma ve doyumunu sağlayan genital birleşme demek değildir. Aslında cinsel uyum genel uyumun bir parçasıdır. Sevme, sevilme, bağlılık, dokunma, okşanma, konuşma vb. gibi birçok duygu ve gereksinim cinsel uyumun içindedir. Yaşamda genellikle iş alanı, sevme-sevilme-cinsel sevişme alanı ve toplumsal alan olmak üzere üç uyum alanı bulunur. Bu üç alan birbiriyle yakından ilişkilidir. Bir alandaki uyumsuzluk ve doyumsuzluk diğer alanları da etkileyebilir (Ateş, 2012, s.123). Eşler arasındaki çatışmaların bir kısmı cinsel ilişkiler üzerinden yaşanabilmekte, cinsel anlaşmazlıklar ilişkiden bağımsız olarak değil, ilişki bütünü içerisinde ele alınmalıdır. Eşlerin birbirlerine davranışları, cinsel ilişkilerindeki davranışlarında da gözlenmektedir (Kahraman, 2011, s.35).

Sonuç olarak gözlemler ve araştırmalar, toplumun temel öğelerinden biri olan evliliğin tüm aşamalarında cinselliğin yer aldığını, evlilikte, diğer alanlarda oluşan sorunların cinselliğin yaşanmasına etkileri olabileceği gibi, cinsel alandaki sorunların da evlilik ilişkisine etkileri olabileceğini göstermektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

2.8. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde evlilik uyumu ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Kışlak (1995) çalışmasında, eşleriyle uyumlu olan ve olmayan kadın ve erkeklerin, eşlerinin olumsuz davranışına yaptıkları hem nedensel hem de sorumluluk yüklemeleri ile depresyon puanları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kişilerin, eşlerinin davranışlarına yaptıkları yüklemelerin yanı sıra kendi davranışları üzerine yaptıkları yüklemeler de olumlu ve olumsuzluk boyutları üzerinde değerlendirilmiştir. Sonuçta eşleriyle uyumsuz olanlar, olumsuz eş davranışlarına karşı, uyumlulardan daha fazla yüklemeye yapmış; depresifler, depresif olmayanlara göre, olumsuz eş davranışlarına karşı daha fazla yüklemeye yapmış; eşleriyle uyumsuz veya depresif kişiler, sorumluluk yüklemelerini nedensel yüklemelerden daha fazla kullanmıştır. Uyum puanı arttıkça ve depresyon puanı düştükçe, eş olumsuz davranışa bile, olumlu tepki verildiği ve gerilimin sürdürülmediği görülmüştür.

Günay (2000), 66 evli çiftin düşünme modelleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, uyumlu çiftlerin düşünme modellerindeki benzerliğin, uyumsuz çiftlere oranla daha fazla olduğu, evlilik süreçlerini uyumsuz olarak tanımlayan eşlerin, uyumsuz çiftlerden daha düşük fikir birliği, duygu ifadesi, bağlılık ve evlilik doyum düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Gürsoy (2004), 100 evli çiftle yapılan çalışmasında kaygı, yaş, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik biçimlerinin evlilik uyumunu etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Kaygı ve eğitim değişkenlerinin kadınların evlilik uyumunu, kaygı ve çalışma durumu değişkenlerinin ise erkeklerin evlilik uyumunu etkilediğini, yaş, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanışma süresi ve evlilik biçimi gibi diğer demografik değişkenlerin evlilik uyumunu etkilemediğini bulmuştur.

Evlilik sorunları nedeniyle evlilik danışma merkezine başvuran, mahkeme tarafından evlilik danışma merkezine yönlendirilen ve daha önce herhangi bir psikolojik yardım almamış toplam 150 evli çiftin cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişkilerini karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, evlilik danışma merkezi ve mahkeme grubunda cinsel sorun ve çift uyumu arasında

doğrudan bir bağlantı bulunmazken, kontrol grubunda ise cinsel sorun ile çift uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsel yaşamını çok iyi/iyi olarak tanımlayanların çift uyumu puanları yüksek, kötü olarak tanımlayanların çift uyumu puanları ise anlamlı olarak düşük çıkmıştır (Erbek ve diğ., 2005b).

Evlilik uyumu, aldatma eğilimi ve çatışma eğiliminin birbirleriyle ve bazı değişkenlerle arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla 102 evli çift ile yapılan çalışmanın sonucunda, evlilik uyumu yüksek olan kadın ve erkeklerin çatışma eğiliminin düşük olduğu, kadınların sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe evlilik uyumlarının yükseldiği; çatışma eğilimlerinin ise düştüğü ortaya çıkmıştır. Evlilik uyumu yüksek olan kadın ve erkekler aldatma eğilimlerini düşük belirtmişler, aldatma eğilimi yüksek olanların çatışma eğilimlerinin de yüksek olduğu görülmüştür (Polat, 2006).

Evlilik uyum ve çatışma düzeylerinin evlenme türlerine ve evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim ve ekonomik durum gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla 112 kadın ve 59 erkek toplam 171 kişi ile yapılan çalışmada, düşük eğitim ve düşük ekonomik seviyedeki bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğu ve anlaşarak evlenen kişilerin, çift uyumlarının görücü usulü ile evlenen kişilere göre daha yüksek olduğu, evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü etkilediği sonucu bulunmuştur (Şendil ve Korkut, 2008).

Çakır (2008) tarafından, farklı illerde ve farklı meslek gruplarından 262 evli çiftin evlilik uyumlarının, ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenlerle ilişkisinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, evli bireylerin evlilik uyumları ile ana-babalarına bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre evlilik uyumunda anlamlı farklılık olduğu, erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlara nazaran daha yüksek, yaş değişkenine göre ise 26-34 yaş arasındaki çiftlerin 35-50 yaş arasındaki çiftlere göre evlilik uyumları daha yüksek çıkmıştır. Çalışma durumuna göre; çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Eğitim düzeyine göre evli bireylerin evlilik uyumlarına bakılmış ve anlamlı farklılık olduğu, lise mezunlarının okuryazar olanlardan daha yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip oldukları gözlenmiştir. Evlilik süresine göre evlilik

uyumları arasında anlamlı farklılık olduğu; 7-12 yıl evli olanların, 19 yıl-üstü süredir evli olanlardan daha uyumlu oldukları görülmüştür.

80 evli çiftin evlilik ilişkilerinde yaşadıkları tek bir ihlali bağışlamalarını yordayan değişkenler hakkında bilgi edinilmesi amacıyla yapılan çalışma, yüklemelerin özellikle sorumluluk yüklemelerinin, bağışlamanın en iyi yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Evli kadınlar için sadece sorumluluk yüklemeleri bağışlamanın en iyi yordayıcısı olarak görülürken, evli erkeklerde sorumluluk yüklemeleri ile evlilik uyumu bağışlamayı en iyi yordayan değişkenler olarak bulunmuştur. Ayrıca sadece incinme derecesi yönünden cinsiyetler arasında bir farklılık gözlenmiştir. Diğer bir deyişle, evli kadınlar evli erkeklere göre zararı daha incitici bulmuşlardır. Son olarak, zararın şiddeti arttıkça bağışlamanın zorlaştığı bulunmuştur (Taysi, 2010).

343 evli öğretmenle gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin cinsiyetlerine ve yaşlarına göre evlilik uyumlarında anlamlı bir fark bulunmazken, bireylerin evlilik biçimi, çocuk sayısı, çocuk bakımı ve kıdemlerine göre evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur (Yeşiltepe, 2011).

Çelik ve Tümkaya (2012), öğretim elemanlarının evlilik uyumu, yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında öğretim elemanlarının evlilik uyumu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu bulmuşlardır.

811 evli birey ile evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenlerin araştırıldığı çalışmanın sonucunda, eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyi değişkenleri evlilik doyumunu anlamlı düzeyde etkilediği bulunmuştur. Buna karşın; cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ailenin gelir düzeyi ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı olarak etkilemediği bulunmuştur. Sonuç olarak; bulgulara göre bireylerin evlilik doyumlarını; algıladıkları eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyleri etkilemektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Evli bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek, evli bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek, ayrıca evli bireylerin evlilik çatışmaları ve çatışma çözüm stillerinin onların evlilik uyumu üzerindeki etkisini araştırmak

amacıyla 113 çift ile bir çalışma yapılmıştır. Evli bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarında onların cinsiyetlerine göre; çatışma yaygınlık ve olumlu çatışma stilleri alanında kadının çalışma durumuna göre; olumlu çatışma stillerinde eğitim durumlarına göre; olumlu ve olumsuz çatışma çözüm stilleri alanında çocuk sahibi olmalarına göre; evlilik uyumunda sahip olunan çocuk sayısına göre olumsuz çatışma çözüm stillerinde; çatışmayı kimin başlattığına göre, çatışma sıklık alanında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Evli bireylerin evlenme kararına göre, önemli farklılıkların var olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Öner, 2013).

Kadınların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumunu ne düzeyde etkilediğinin araştırıldığı çalışmada, çalışma grubundaki kadınların olumlu iş yaşantılarının ev yaşantılarını etkilediği, evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek çıkmış, kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık bulunmuş ve kadınların evlilik süresi ile cinsel yaşamları ve eşlerine karşı duyguları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Yalçın, 2014).

2.9. Evlilik Uyumunun Çocuğun Davranış Problemleri Üzerindeki Etkileri

Aile içinde yaşanan iletişimin sürekli bir etkileşime neden olması aile içi etkileşim kavramını ortaya çıkarır. Aile içi etkileşim sosyal, psikolojik ve genetik özellikler taşıdığından, bu unsurlar çerçevesinde bireylerin birbirinden etkilenmesi doğal ve kaçınılmazdır. Psikososyal yönden gelişen çocuğun ilk etkileşime uğradığı yer aile ortamıdır. Bireyin, kimlik ve kişilik kazanması, kendine güvenmesi, sosyal ve kültürel gelişimi ailede başlar. Aile fonksiyonlarının işler durumda olması bu yüzden önemlidir (Söylemez, 2011, s.20).

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan birçok araştırma, çocuklardaki problem davranışların ortaya çıkması ve devam etmesi sürecinde ailenin önemli bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun, gelişim basamaklarında karşılaştığı bu zorluklar ana-babanın desteğiyle çözümlenecek düzeydedir. Fakat çocuk bu desteği bulamaz ya da ana-baba tutumu yanlış olursa, bunlara tepki olarak çocukta

duygusal düzeyde bozukluklar görülebilir. Aile kuramcıları, çocuklardaki davranış sorunlarının aile sistemindeki bozukluktan dolayı ortaya çıktığını, aile içindeki olağan sorunların büyüyerek uyum ve davranış sorunlarına neden olabileceğini savunurlar (Fazlıoğlu, Okyay ve Ilgaz, 2011). Çocuklardaki davranış sorunlarının anne-babalarda psikolojik problemleri tetiklediği, bununla birlikte anne-babaların yaşadığı psikolojik problemlerin çocuklarda davranış sorunlarının ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğu bir kısır döngünün yaşanması olasıdır (Özmen, 2013).

Anne ve babalar, çocukların sosyalleşme sürecinde “tek” kaynak olmamasına rağmen çocuğun sosyal becerilerini, kişilik özelliklerini ve sosyal uyumlarını ve değerlerini edindiği hayatının bu döneminde ilk etkileşim, ailede başladığından, bu süreçte en temel faktör olarak görülmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

Eşler arasındaki çatışma, eşlerin sorun çözme konusunda yaşadığı, birbirlerinin farklılıklarını kabul etmedeki zorluklardır. Evlilik çatışması, yetersiz bir şekilde yönetilmiş ya da yönetilen çatışmadır (Öner, 2013, s.10). Eşler mutlu ve mutsuz evliliklerde bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Mutsuz evliliğe sahip çiftler problemlerini kavga ederek veya erteleyerek çözdükleri, evliliklerinde mutlu olan çiftlerin ise problemlerini konuşarak ve birbirlerine destek vererek çözdükleri gözlenmektedir (Çelik, 2006, s.65).

Evlilik çatışmasının olumsuz olarak etkilediği alanlardan biri çocukların sosyal ve kişiler arası uyumudur. Evlilik çatışmasının fazla yaşanması çocukların işlevsel olmayan sosyal beceriler ve ilişkiler geliştirmesi riskini arttırmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).Uyum içinde süren evliliklerde mutluluk ve doyum, insan yaşamında önemli bir rol oynamakta ve evli bireylerin psikolojik sağlığını yakından etkilemektedir. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında bu tablo, eşler ve var ise çocuklar açısından bir yaşam krizine ya da travmaya dönüşmektedir (Çakır, 2008, s.11). Evlilikte meydana gelen çatışma, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğini etkileyebilmekte, hatta bu ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarına karşı daha az duyarlı hale gelmesine yol açabilmektedir (Sımsıkı, 2011, s.27). Grych ve Fincham’a (1990) göre çocuklar aktif olarak ebeveynleri arasındaki çatışmanın nedenlerini anlamaya ve bu çatışmayı çözebilmek için nasıl bir rol oynayacakları konusunda fikirler üretmeye çalışırlar. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyum davranışı arasındaki ilişki incelenirken hem çatışmanın sıklığı, yoğunluğu, içeriği ve

çatışmanın çözümlenmesi gibi bağlamsal, hem de çocuk için anne baba arasındaki çatışmanın kişisel anlamı ve önemi gibi bilişsel faktörler önemlidir.

Anne-baba-çocuk ilişkisi, temelde anne babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklar arasında uyum bozukluğuna neden olan birçok yeterli ve uygun olmayan davranışlara ilk anne-baba-çocuk ilişkilerinin yol açtığı bulunmuştur (Günalp, 2007, s.2). Anne-baba ve çocuk arasında sıcak duygusal etkileşiminin yetersizliği, çocuğun yalnız duygusal gelişimini etkilemekle kalmaz. Onun sosyal gelişimini de olumsuz yönden etkiler. Duygusal etkileşimlerin yetersiz olduğu ortamda büyüyen çocuk, başkaları ile olumlu ilişkiler kuramaz. Bunun sonucunda sosyal gelişiminde gecikme ve saldırganlık gibi olumsuz davranışlar görülebilir. Çocuğun içe dönük, çekingen, güvensiz, bencil bir kişilik özelliği geliştirmesine neden olabilir (Olçay, 2008, s.15). Çocuktaki davranış bozukluklarının çoğuna uyumsuz anne – baba ilişkileri neden olmaktadır. Eşler arası uyumun bulunmaması ebeveynlerin anne ve babalık rollerini de olumsuz etkilemektedir. Eşler arası çatışma nedeniyle ebeveynin çocuklar üzerindeki disiplini azaldığından, davranışları tutarsızlaştığından ya da ebeveynler çocuklarından uzaklaştığından çocukta uyum problemleri ortaya çıkmaktadır. Eşler arası uyumun azaldığı durumlarda bazen de ebeveynler çocuklar üzerinde psikolojik ve duygusal kontrolü arttırdıkları için çocuklarda kaygı ve içe yönelim problem davranışlar meydana gelebilmektedir (Özbey, 2012).

Evlilik uyumsuzluklarının çocuklarda davranış problemleri üzerindeki etkisini kanıtlayan birçok araştırma vardır. Çocuk, anne-babayı model alarak, onların davranışları ile ilgili bir bilgi kazanır. Eğer anne-babalar çatışma esnasında birbirlerine düşmanca ve saldırgan bir şekilde davranıyorlarsa, çocuk saldırganlığı anlaşmazlığın çözümünde kabul edilebilir bir yol olarak görür. Çatışmalı ortamlarda saldırgan olmayı öğrenen çocuklar, kendilerinden daha büyük ve güçlü olarak gördükleri anne-babalarına karşı saldırgan olmayabilirler, fakat bunun yerine akranlarına veya kendinden küçük çocuklara karşı saldırganca davranabilirler (Grych ve Fincham, 1990). Evlilik uyumsuzluğu çocuklarda içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemlerine sebep olmaktadır (Katz ve Gottman, 1993). Çocuklar model alma ve ikili öğrenme yoluyla ebeveynlerinin çatışma sırasında sergiledikleri davranışlara benzeyen davranışlar (saldırganlık, içe çekilme) geliştirebilirler (Kaya, 2003, s.51).

Eşler arasındaki çatışma ile çocuklarda görülen problemler arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan hipotezler, model alma ve stres faktörlerini içeren doğrudan etki ve ebeveyn-çocuk etkileşimi ile disiplin uygulamalarını içeren dolaylı etki olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan etkileri inceleyen araştırmalar, ebeveynin çocuk üzerindeki etkisini açıklarken model almanın ve strese neden olmanın önemini vurgularken, dolaylı etkiler, eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyumu arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk etkileşiminin aracı bir rol oynadığını göstermektedir. Evlilikteki doyumun düşmesi çatışmanın artmasına ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilmektedir (Yılmaz, 2001).

Grych ve Fincham'a (1990) göre evlilik çatışmasının çeşitli boyutları çocukların çatışmayı algılaması ve başa çıkma davranışlarını etkileyebilir. Bu boyutlar sıklık, şiddet, içerik ve çözüm boyutlarıdır. Ebeveynlerinin çatışmasına sıklıkla maruz kalan çocuklar ya çatışmaya karşı daha duyarsız hale gelmekte ve böylece uyum problemleri azalmakta ya da çocuğun çatışmaya karşı duyarlılığının artması sebebiyle daha çok uyum problemleri göstermektedirler. Evlilik çatışmasının çocuk uyumunu etkileyen bir diğer boyutu, çatışmanın şiddetidir. Evlilik çatışmasının şiddeti düşük ise çocuklar çatışmaya sıklıkla maruz kalmış olsa bile daha az uyum problemleri göstermektedirler.

Çocukların uyum problemlerini etkileyen bir başka değişken de ebeveynlerin çatışmalarının içeriğidir. Özellikle çatışma çocuk ile ilgili ise çocuklar daha çok uyum problemi göstermekte, düşmanlık veya fiziksel saldırganlık içerdiği zaman ise çocukların uyum problemlerinin artış gösterebilmektedir (Sakız,2011, s.10). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkinin bilişsel-bağlamsal açıdan incelenmesi amacıyla 23'ü yüksek evlilik çatışması, 23 'ü de düşük evlilik çatışması yaşayan 46 çift ve bu çiftlerin 9-12 yaşlar arasındaki çocukları ile bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, ebeveynlerin değerlendirmesine göre yüksek evlilik çatışması olan ailelerden gelen çocukların, davranış problemlerinin, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının düşük çatışmalı ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Çocukların çatışma özelliklerine dair algıları ile tehdit algıları ve davranış problemleri arasında; tehdit algıları ile çatışma özelliklerine dair algıları ve davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Ebeveynlerin bildirdiği çatışmanın çocukla ilgililiği ile çocuğun kendisini suçlaması arasında; yine ebeveynlerin bildirdiği

çocuğun çatışmaya şahit olması ile çocuğun davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar olduğu bulunmuştur (Kızıldağ ve Şendil, 2006). Yapılan araştırmalarda eşler arasındaki çatışmanın içeriği ile çocuğun davranışları arasında ilişki olduğu, çatışmanın içeriği, çocuk yetiştirme konusunda ise ve bu konuda eşler arasında anlaşmazlık varsa, bu anlaşmazlık çocuklara yönelik tutumlara yansımakta ve bu da tutarsız uygulamalara yol açtığı belirtilmektedir. Anne babanın tutarsız uygulamaları ise çocuğun olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir. Eşler arasındaki çatışmanın çözümlenme şekli de çocuklar açısından büyük bir öneme sahiptir (Yılmaz, 2001).

Çocuğun çatışmayı nasıl algıladığı uyum problemleri üzerinde etkili olan bir başka faktördür. Çocuklarda birincil ve ikincil olmak üzere iki tür bilgi işleme süreci bulunmaktadır. Birincil bilgi işleme süreci, çocuğun çatışmayı “tehdit edici” algılayıp algılamadığı ile ilgili değerlendirmeyi ve buna bağlı duygulanımları içerirken, ikincil bilgi işleme sürecinde ise çocuğun çatışmanın nedeni ile ilgili değerlendirmeleri yer alır. İkincil bilgi işleme çocuğun birincil bilgi işleme sürecindeki duygulanımından etkilenmektedir. Evlilik çatışmasını gözlemek çocuklarda farklı duygular oluşturur. Bu duygular çocukların özellikle ikincil bilgi işleme sürecini etkilemektedir. Son olarak çocuklar evlilik çatışmasına maruz kaldıklarında çeşitli başa çıkma stratejileri geliştirmektedirler. Çocuklar ebeveynsel çatışmaya ya doğrudan müdahale etmekte ya da çatışmaya dair duygusal tepkilerini değiştirmeye çalışmaktadırlar. İşe yarayan stratejiler çocuk tarafından daha sık kullanılmaktadır (Sakız, 2011, s.11).

Çocuğun çatışmayı algılama biçimi ile ilgili Şendil (1999), çocukların ebeveyn çatışmasını nasıl algıladıklarını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklar çatışma durumunda yaş farkı olmaksızın mutsuz ve üzüntülü olmak ve korkmak gibi olumsuz duygular bildirmişlerdir. Anne babanın tartışmasına müdahil olma fikri yine yaş farkı olmaksızın oldukça yoğundur. Çocuklar yaşla birlikte artan bir şekilde anne baba çatışması karşısında ebeveyne özellikle de babaya karşı kızgınlık ve öfke gibi olumsuz duygular hissetmekte ve ebeveyn ilişkisinden uzaklaşmayı istemektedirler.

Şendil ve Kızıldağ (2003), yılında çocuk ve ergenlerin evlilik çatışmasına yönelik algılarını gelişimsel olarak incelemiştir. Ebeveynlerin evlilik çatışması bildirimleri ile çocukların çatışma özelliklerine ilişkin algıları arasında pozitif yönde

anlamli iliŒki bulmuŒlardır. GeliŒimsel farklılıklara bakıldığında 13 ve üzeri grubundaki çocukların 5-7 ve 8-12 yaŒ grubundaki çocuklara oranla tehdit algılarının daha düşük olduğu, bu yaŒ grubundaki çocukların çatıŒma özelliklerine iliŒkin algılarının ise 8-12 yaŒ grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüŒtür. Cinsiyete göre anlamli bir farklılık bulunamamıŒtır. Çocukların evlilik çatıŒmasından algıladıkları tehdit yaŒ büyüdükçe azalmaktadır. AraŒtırmalar bu geliŒimsel farklılığı, büyük çocukların çatıŒmanın nedenlerini anlamada ve çatıŒmayı değerlendirmede daha etkin olmalarıyla açıklamıŒlardır.

Anne baba arasındaki çatıŒma, çocuklar için her zaman stres oluŒturan ve uyum problemleri yaŒamalarına sebep olan bir durum değerildir. ÇatıŒma, evliliğin doğal bir parçasıdır ve çiftin onu nasıl kullandığına bağlı olarak yapıcı veya yıkıcı olabilir. Bu yüzden ebeveynler arasındaki çatıŒma, çocuklar için bazen yararlı olabilir. Örneğin, anne babasının çatıŒmalarını olumlu Œekilde çözdüğünü gören çocuk, birbirini seven insanların bile zaman zaman anlaşmazlık içine girebileceklerini, birbirlerine kızabileceklerini ve bunlara rağmen iliŒkilerini sürdürebileceklerini düşünecektir. Bu gözlem vesilesiyle çocuk kendi çatıŒmalarına çözüm becerileri geliŒtirebilir (Œendil,1999, s.9).

Okul öncesi dönem çocukları insan iliŒkilerinde önemli rol oynayan iŒ birliği ve sosyal iliŒkilerle ilgili davranıŒları, anne-babaları ile etkileŒimleri ve gözlemleri sonucunda kazandıklarından, anne- babası ile sağlıklı bir iletiŒim ve etkileŒim içinde olan çocuklar, karŒılaŒtıkları sorunlar karŒısındaki duygu ve düşüncelerini, sürtüŒmeye ve kavgaya girmeden daha rahat ifade ederler (ÇađdaŒ, 2011, s: 41). Katz ve Gottman (1993), evlilik iliŒkisinin çocukların uyum problemleri üzerindeki etkisini boylamsal bir araŒtırma yaparak incelemiŒler ve ebeveynlerin evlilik çatıŒmasını çözmek için kullandıkları taktiklerin çocukların üç yıl sonraki içŒelleŒtirme ve dıŒsallaŒtırma problemlerini etkilediğini bulmuŒlardır. Özellikle eŒler arasındaki çatıŒmanın çeŒitli davranıŒ problemleriyle, çatıŒmalı ebeveyn-çocuk iliŒkisiyle, kardeŒleriyle olan anlaşmazlıklarla, kiŒilerarası iliŒkilerde başarısızlıkla, okuldaki düşük sosyal yeterlik ve akademik yeterlikle iliŒkili olduğu bulunmuŒtur (Yılmaz, 2001).

Çocukta sosyal iliŒkilerin geliŒmesinde özellikle anne çocuk diyaloguğunun rolü büyüktür. Anne ile çocuk arasında kurulan sağlıklı iletiŒim, çocuğun sağlıklı bir kiŒilik geliŒtirmesini sağlar. BaŒkaları ile olumlu iliŒkiler kurması için de temel

oluşturur (Işık, 2007, s:7). Annenin sıcak ilgisi, şefkati ve bakımı olmadan büyüyen çocuklar tüm yönlerden sağlıklı gelişemeyeceğinden sağlıklı bir kişilik yapısı da oluşturamayacaktır (Çağdaş, 2011, s:36). Okul öncesi eğitimi alan çocukların aile işlevlerinin incelendiği bir çalışmada, anneler, eşi ile ilişkisini yeterli gördüğü ölçüde aile işlevlerinin daha sağlıklı olduğunu bildirmiştir (Işık ve Güven, 2007).

2.10. Evlilik Uyumu ve Çocuklardaki Davranış Problemleri ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde evlilik uyumu ve çocuklardaki davranış problemleri ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Katz ve Gottman (1993) ile Buehler ve diğ., (1997)'de evlilik uyumsuzluğu ve çatışması yaşayan ebeveynlerin çocuklarının hem dışsallaştırılmış (Ör. Saldırganlık, davranım bozuklukları) hem de içselleştirilmiş (Ör. Anksiyete, depresyon) davranış problemleri geliştirmek için yüksek riskte olduklarını bulmuşlardır.

Evlilik çatışması ve gençlerin içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bir meta analiz çalışmasında eşler arasındaki çatışmasının gençlerin çeşitli faaliyetlerindeki azalmayla ilişkili olduğu, özellikle eşler arasındaki çatışmanın çeşitli davranış problemleriyle, çatışmalı ebeveyn-çocuk ilişkisiyle, kardeşleriyle olan anlaşmazlıklarla, kişiler arası ilişkilerde başarısızlıkla, okuldaki düşük sosyal yeterlik ve düşük akademik yeterlikle ilişkili olduğu bulunmuştur (Buehler ve diğ. 1997).

Özen (1998) tarafından yapılan çalışmada eşler arası çatışma ve boşanmanın davranış ve uyum problemleri üzerindeki rolleri incelenmiştir. Bu amaçla 5,10,13 ve 16 yaş gruplarındaki çatışmasız anne-babaların çocukları ile anne-baba çatışmasının çok fazla yaşandığı aileler ve boşanmış anne-babaların çocuklarının gösterdikleri davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinde yaş ve cinsiyete bağlı olarak bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada eşler arasındaki uyum anne-babalar tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgularda, çatışmalı ve boşanmış anne-babaların çocuklarının psikolojik problem düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasız anne-babaların çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız anne-babaların çocuklarının, çatışmalı ve boşanmışlarınkine

oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu çalışmada eşler arasındaki uyum ile çocuklardaki davranış ve uyum problemleri arasındaki ilişki incelenmiş; evlilik uyumu azaldıkça, çocuklardaki davranış ve uyum problemlerinin arttığı bulunmuştur.

Kaya (2003) araştırmasında, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü incelemiştir. Bulgulara göre, annelerin saldırganlık ve kin davranışı ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Babalar ise, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasında çocuk yetiştirme tutum değişkenleri kontrol altına alınmasından önce ve alındıktan sonra, anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yurduşen (2004)'de okul öncesi dönemde çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuklardaki içe yönelik ve dışa yönelik problem davranışlarına etkisini incelediği araştırmasında, ev kadınlığı rolünü reddeden annelerden sürekli kaygı davranışlarının çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Yağmurlu, Sanson ve Köymen (2005) tarafından yapılan çalışmada okulöncesi dönemdeki ebeveyn davranışları ve çocuğun mizacı ile çocukların olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn davranışlarının açıklayıcı akıl yürütme, cezalandırma, itaat bekleme ve sıcaklık boyutlarında ele alınmıştır. Çocuğun olumlu sosyal davranışları ise yardım etme, paylaşma, rahatlama ve işbirliği yapma boyutlarında incelenmiştir. Araştırma bulguları Avusturalyalı ve Türk çocuklarının benzer düzeyde olumlu sosyal davranışlar sergilediğini göstermiştir. Avusturalyalı çocuklarda annenin sıcaklığı ve ilgisinin, Türk çocuklarında ise annenin itaat bekleme davranışının olumlu sosyal davranışla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çakıcı (2006) alt ve üst sosyoekonomik düzey grupları içerisinde sahip olunan çocuk sayıları ile algılanan reddetme arasındaki ilişkiye bakmış “ilgisizlik ve ihmal” ve “ayrıştırılmamış reddetme ” boyutlarında anlamlı farklar bulmuştur. Bu iki boyutta, alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki çocuk sayısı fazla olan annelerin daha sağlıklı ilişkiler gösterdikleri belirtilmiştir. Çocuk sayısı arttıkça annenin çocuğunu ihmal ve ret düzeyinin arttığı vurgulanmıştır.

Annelerin algıladığı çatışma ile erken ergenlik dönemindeki kız ve erkeklerin uyum problemleri arasındaki ilişkide ergenin algıladığı çatışmanın boyutlarının aracı ve düzenleyici rolünü incelemek amacıyla yapılan bir çalışmada, annelerin algıladığı çatışmanın hem kız hem de erkek çocuklarının içe yönelim, dışa yönelim ve toplam davranış problemlerini anlamlı olarak etkilediği bulunmuştur (Saygılı ve Güre, 2008).

11-18 yaş aralığında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı alan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek, DEHB’li çocuk ve ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile ebeveynlerinin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan çalışmada, DEHB’li çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu açısından ebeveynlerinin evlilik uyumu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre çocukları tarafından izin verici-ihmalcî ya da otoriter olarak algılanan ebeveynlerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu, izin verici-hoşgörülü olarak algılanan ebeveynlerin ise evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani DEHB’li çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ve ebeveynlerinin evlilik uyumlarının incelendiği bu çalışmada, ebeveyn tutumlarının ve evlilik uyumlarının çocuklarda DEHB için bir risk faktörü oldukları düşünülmektedir (Ertuğrul ve Toros, 2010).

Çocukların evlilik çatışması algısı ve uyum problemleri arasında anneden algılanan kabul ve red davranışı ile duygusal güvenliğin aracı rolünü sınamak amacıyla yapılan çalışmada, çocukların evlilik çatışmasından algıladıkları çatışma özellikleri ve uyum problemleri arasında duygusal güvenliğin kısmi aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Çocukların evlilik çatışmasından algıladıkları çatışma özellikleri ve uyum problemleri arasında anneden algılanan sıcaklık, düşmanlık saldırganlık, ihmal, kayıtsızlık ve ayrışmamış red kısmi aracı role sahip iken ancak çocukların evlilik çatışmasından algıladıkları tehdit ve uyum problemleri arasında sadece ihmal ve kayıtsızlık kısmi aracı bir role sahiptir. Bu bulgular duygusal güvenliğin ve anneden algılanan kabul ve reddin kısmi aracı etkisini genel olarak desteklemekle birlikte evlilik çatışmasının halen uyum problemlerinin önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Sakız, 2011).

Seçer ve diğ. (2012)’nin, annelerin özyeterlik algılarının okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerine etkisi inceledikleri araştırmalarında, annelerin özyeterlik algıları ile çocukların saldırganlık, dışlanma, korkulu-kaygılı olma, aşırı

hareketlilik ve akran şiddetine maruz kalma değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca annelerin özyeterlik algılarının çocukların saldırganlık, dışlanma, korkulu-kaygılı olma, aşırı hareketlilik ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerini anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi çağda çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirleme, çocuk psikiyatrisine başvuran ailelerle başvurmayan aileleri karşılaştırma ve tutumda etkili olabilecek çocuk sorun davranışları ve anne eğitiminin yerini değerlendirme amacıyla yapılan araştırmada, içe yönelim sorunları, annelerdeki aşırı koruyuculuk ve anne-baba arası aşırı geçimsizlik ile ilişkili bulunmuştur. Çocuktaki dışa yönelim sorunları ise anne-baba arası aşırı geçimsizlik, annenin ev kadınlığı rolünün reddi ve katı disiplin ile ilişkili, çocuktaki sorun davranışların toplamı tüm olumsuz tutumların aşırılığı ile ilişkili bulunmuştur (Demirkaya ve Abalı, 2012).

5-6 yaş çocuklarda gözlenen davranış problemlerini ve anne baba tutumları ile problem davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, çocuklarda görülen davranış problemleri sıklık bakımından değerlendirildiğinde, ilk sırada içe kapanıklık, ikinci sırada aşırı hareketlilik ve hiperaktivite bozukluğu, üçüncü sırada iştahsızlık davranışının yer aldığı saptanmıştır. İçe kapanık, hiperaktif, kıskançlık gösteren çocukların ailelerinin orta düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma ve iştahsız, aşırı inatçı, vurma davranışı gösteren ve tırnak yiyen çocukların ailelerinin ise düşük düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma sahip oldukları saptanmıştır (Derman ve Başal, 2013).

Okul öncesi dönemden ergenlik öncesi döneme kadar 1364 çocuğun dışsallaştırılmış davranışları ile annelerinin duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelendiği boylamsal bir çalışmada, 3-11 yaş arası annelik duyarlılığının azaldıkça, 4-12 yaş arası çocuklarda dışsallaştırılmış davranışların arttığı bulunmuştur (Wang ve ark., 2013).

Annelerdeki psikososyal sıkıntı ve anne çocuk etkileşiminin kalitesi ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, 4-6 yaş arası 243 Fransız kız çocuğu ve anneleri 6 yıl boyunca gözlemlenmiş ve annelerdeki sıkıntı arttıkça ve çocuklarıyla olan etkileşimin kalitesi düştükçe, orta çocukluk döneminde çocuklarda içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemlerinin arttığı görülmüştür (Comtois, D.K., ve diğ. (2013).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları ile veri çözümleme teknikleri açıklanarak sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma okul öncesi kuruma devam eden çocukların davranış problemleri ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere ilişkisel tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da şimdi var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu modellerde amaç, var olan durumu olduğu gibi betimlemektir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde var olduğu haliyle tanımlanmaya çalışılır ve her hangi bir şekilde manipüle edilmez. Araştırılmak istenen bir şey vardır ve oradadır. Önemli olan, araştırılmak istenen şeyin uygun bir şekilde gözlemlenmesi ve betimlenmesidir (Karasar, 1994, s.77).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, İstanbul il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş arası çocuklar ile bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, 2013-2014 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel anaokulları ile kreş ve gündüz bakımevlerine devam eden 124 çocuk ve annesinden oluşmaktadır. Uygulama yapılacak okullar, İstanbul iline bağlı olan Çekmeköy, Üsküdar ve Ümraniye ilçelerinde bulunan okullar arasından uygunluk prensibine göre seçilmişlerdir. Çocuklar vasıtasıyla ulaşılan

annelerin seçiminde, araştırmaya katılmaya gönüllü olma ve evli olma ölçütleri dikkate alınmıştır. Toplamda 6 tane okula gidilmiş ve toplam 390 ölçek dağıtılmıştır. Ancak geriye dönmeyen ölçekler sebebiyle ve ölçütlere uymayan, eksik bırakılan ölçeklerin çıkartılmasıyla, toplam 124 anne ve çocuğu örneklem grubunu oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, çocuklar ve aileleri hakkında bazı bilgileri toplayabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, çocukların davranış problemlerini değerlendirmek amacıyla “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği”, ebeveynlerin evlilik uyumlarını değerlendirmek amacıyla “Çift Uyum Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırma kapsamına alınan çocukların kendilerine ve ailelerine ilişkin bazı bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu; çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne-babanın yaşı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın çalışma durumu, ekonomik durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, anaokuluna devam süresi, anne babanın evlenme şekli, evlilik sayısı ve evlilik süresi ile ilgili sorulardan oluşan bir formdur.

3.3.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)

Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini belirlemek amacı ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Preschool Behavior Questionnaire (PBQ) olarak Behar tarafından 1976 yılında geliştirilmiştir.

Ölçek Michael Rutter tarafından 1967 yılında erkek ilkokul öğrencileriyle kullanım için standardize edilmiş olan çocuk davranışları anketindeki maddelerin değerştirilmesinden oluşmuştur.

Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi ve geçerlik güvenirlik çalışması Kanlıklıçer tarafından 2005 yılında yapılmıştır. Örnekleme İstanbul ilindeki 8 farklı ilçede okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş arasındaki 654 çocuk ve öğretmenleriyle yapmıştır. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin iç tutarlık güvenirliği için yapılan analizler sonucunda testin Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Analizler sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin güvenirliği pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle ölçek orijinali kullanılmış ve hiçbir madde çıkarılmamıştır (Kanlıklıçer, 2005, s.50).

OÖDSTÖ'nün minimum iç tutarlılığı Guttman ve Sperman değerlerinin hesaplanması sürecinde oluşturulan iki yarımdan ilkinin alfa katsayısı .86 ve ikinci grubun alfa katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Bunun sonucunda ölçeğin yüksek bir güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir (Kanlıklıçer, 2005, s.117).

Ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizleri sonucunda 3 alt boyut ortaya konmuştur. Okul öncesi dönemdeki davranış problemlerini; kavgacı-saldırgan olmak, endişeli- ağlamaklı olmak, aşırı hareketli-dikkatsiz olmak alanlarında incelemekte ve ölçmektedir. Her bir alt boyutun temsil ettiği alt testler için ayrı puanlar elde edilir ve yorumlanır. Ölçek 3-6 yaş döneminde okul öncesi kurumlara devam eden çocukların öğretmenleri tarafından doldurulur.

Yapılan faktör analizleri sonucunda ölçeğin 3 alt boyutu belirlenmiştir.

Kavgacı/Saldırgan Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu okul öncesi dönemdeki çocuğun zorbalık, kavgacı olmak, bencil olmak gibi özelliklerini içermektedir. 12 madde içerir. Bunlar: 3,4,5,7,8,12,16,20,22,24,26,28'dir. Toplam varyansın %32'sini açıklamaktadır.

Endişeli/Ağlamaklı Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu çocuğun endişeli, kaygılı, ağlamaklı halini ve ifade bozukluklarını (konuşma bozukluğu, tik gibi) göstermektedir. 13 madde içerir. Bunlar: 6,9,10,11,14,15,17,18,19,23,25,27,29'dir. Toplam varyansın % 9'unu açıklamaktadır.

Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olmak: Ölçeğin bu alt boyutunda çocuğun çok sakin olamamasını, hareketleri kontrolde zorluk çekmesi ve dikkatsiz olmasını göstermektedir. 4 madde içerir. Bunlar: 1,2,13,21' dir. Toplam varyansın % 5'ini açıklamaktadır.

Öğretmenin çocukta davranış sorunu olup olmadığını hakkındaki kanısını belirten 30. madde üç faktörün dışında bırakılmıştır. Madde 30. Sizce bu çocukta davranış sorunları var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir.

OÖDSTÖ, okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini belirlemeye yönelik geliştirilmiş olup öğretmenler tarafından doldurulmaktadır.

OÖDSTÖ 'deki her madde "Geçerli Değil" 0

"Bazen Geçerli" 1

"Kesinlikle Geçerli" 2

kriterine göre puanlanmıştır. Her bireyin toplam puanı bu puanlar toplanarak elde edilir. Eğer bireyin puanı toplam puanın üst %10'luk yüzdesine (17 puan ve üstü) giriyorsa çocuğun davranışının normalden saptığını ve tekrar değerlendirme ve tanılandırmaya gidilmesini gerektiğini gösterir.

3.3.3. Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ)

Çift Uyum Ölçeği, evlilik kalitesini ve diğer benzer çiftleri değerlendirmek üzere Spanier (1976) tarafından geliştirilmiştir. Toplam madde sayısı 32 olan ÇUÖ dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar şunlardır:

Çiftler Arası Fikir Birliği Boyutu: Evlilik ilişkisinde önemli konular hakkındaki anlaşma düzeyini ölçmektedir. "Aile gelirinin idaresi", "Yaşam felsefesi", "Birlikte geçirilen zaman konusu" maddeleri eşler arası fikir birliği boyutunu ölçen maddelerden bazılarıdır. On üç madde ile ölçülen bu boyutun madde numaraları 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15'tir.

Çiftler Arası Tatmin Boyutu: Duygu ve iletişim hakkında olumlu ve olumsuz özellikleri ölçmektedir. "Eşinizle ne sıklıkta münakaşa edersiniz?" maddesi eşler arası tatmin boyutunu ölçen maddelerden biridir. On madde ile ölçülen bu boyutun madde numaraları 6, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 29, 30'dur.

Çiftler Arası Birliktelik Boyutu: Birlikte geçirilen zaman süresince beraber yapılan davranışlar, fikir alışverişleri ve sakin bir şekilde tartışma konusunu ölçmektedir. "Eşinizle ev dışındaki meraklarınızın ne kadarını birlikte gerçekleştirirsiniz?" maddesi eşler arası birliktelik boyutunu ölçen maddelerden biridir. Beş madde ile ölçülen bu boyutun madde numaraları 24, 25, 26, 27, 28'dir.

Duygulanım İfadesi Boyutu: Sevgi gösterme şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışlarını ölçmektedir. “Eşinizi öper misiniz?” duygulanım ifadesi boyutunu ölçen maddelerden biridir. Dört madde ile ölçülen bu boyutun madde numaraları 4, 23, 31, 32’dir.

Çift Uyum Ölçeği’nin iki sorusu evet-hayır şeklinde, diğerleri Likert tipi derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. İlk 15 soru için sıklık oranları 5= “Her zaman anlarız”, 4= “Hemen her zaman anlarız”, 3= “Arada bir anlaşılamayız”, 2= “Çok sık anlaşılamayız”, 1= “Hemen her zaman anlaşılamayız”, 0= “Hiçbir zaman anlaşılamayız” olmak üzere 6 derece üzerinden belirtilmiştir. 16-22. maddeler ise 0= “Her zaman”, 1= “Çoğu zaman”, 2= “Yeterince”, 3= “Ara sıra”, 4= “Nadiren”, 5= “Hiç” şeklinde derecelendirilmiştir. 23. maddede derecelendirmeler 4= “Her gün”, 3= “Hemen her gün”, 2= “Ara sıra”, 1= “Nadiren”, 0= “Hiç” şeklinde düzenlenmişken, 24. maddede 4= “Hepsi”, 3= “Çoğu”, 2= “Bazıları”, 1= “Çok azı”, 0= “Hiçbiri” şeklindedir. 25-28. maddeler için sıklıklar 0= “Hiç”, 1= “Ayda birden az”, 2= “Ayda bir veya iki”, 3= “Haftada bir veya iki”, 4= “Her gün bir kere”, 5= “Daha sık” olarak derecelendirilmiştir. 29. ve 30. sorular 0= “Evet”, 1= “Hayır” şeklinde yanıtlanabilmektedir. 31. soruda derecelendirmeler 0= “Son derece mutsuz”, 1= “Epey mutsuz”, 2= “Biraz mutsuz”, 3= “Mutlu”, 4= “Çok mutlu”, 5= “Son derece mutlu”, 6= “Mükemmel” şeklinde yer alırken, 32. soruda ise altı farklı ifade 0-5 aralığında bir rakama denk gelecek şekilde belirtilmiştir.

Ölçeğin bütününden alınan en düşük puan 0, en yüksek puan ise 151’dir. Yükselen toplam puan evlilikteki uyuma işaret ederken, 98’den düşük puanlar evlilikteki uyumsuzluğu göstermektedir.

Spanier ve Thompson’un (1982) yürüttüğü çalışmada ölçeğin bütünü için iç tutarlılık güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı .91 bulunmuştur. Çift Uyum Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanması ise Özkan (1995) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Yavuz (1995) tarafından yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı .95, yarıya bölüm güvenilirliği .90, alt ölçekler için Cronbach alfa katsayıları .76-.91 değerleri arasındadır. ÇUÖ’nin Türkçe versiyonu (Fıfıloğlu ve Demir, 2000) .90 iç tutarlılığa sahiptir. Yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .85’dir. Locke-Wallace Evlilik Uyum Testiyle yapılan geçerlilik çalışmasında korelasyon .82 bulunmuştur.

3.4. İşlem

Uygulamaya başlanmadan önce İstanbul ilinde Çekmeköy, Ümraniye ve Üsküdar ilçelerinde 2013-2014 eğitim öğretim yılında faaliyet gösteren, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kreş ve gündüz bakımevleri ile anaokulları belirlenmiştir. Ardından belirlenen anaokullarındaki kurum yöneticileri ile bizzat görüşülerek çalışma ve hedefleri hakkında ilgili kişilere bilgi verilmiştir. Ulaşılan 11 anaokulundan 6'sı çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Uygulama izni alınan anaokullarında çalışmanın kriterlerine uygun olan çocukların annelerine Demografik Bilgi Formu ve Çift Uyum Ölçeği zarflar içerisinde öğrenciler aracılığıyla gönderilmiştir. Formların yine çocuklar aracılığıyla kapalı zarflar içinde anaokulu öğretmenlerine teslim edilmesi istenmiş, katılım gönüllük esasına dayanmıştır.

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin (OÖDSTÖ) ise amacı ve nasıl uygulanacağı araştırmacı tarafından öğretmenlere açıklanmıştır. Daha sonra öğretmenler her çocuk için ayrı ayrı olmak üzere ölçeği uygulamış; araştırmacı formlarda eksiklik olup olmadığını kontrol etmiştir.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) ANOVA testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey Post Hoc testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile test edilmiştir. Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkileri aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2014, s.32).

<i>r</i>	<u>İlişki</u>
0,00-0,30	Düşük
0,30-0,70	Orta
0,70-1,00	Yüksek

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya alınan anne ve çocuklardan ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

4.1. Anne ve Çocukların Demografik Özelliklere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Tablo 4.1.1. Anne ve Çocukların Demografik Özelliklere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	69	55,6
	Kız	55	44,4
	Toplam	124	100,0
Çocuğun Yaşı	3 Yaş	15	12,1
	4 Yaş	35	28,2
	5 Yaş	45	36,3
	6 Yaş	29	23,4
	Toplam	124	100,0
Annenin Yaşı	30 Yaş Altı	30	24,2
	30 Yaş ve üstü	94	75,8
	Toplam	124	100,0

Tablo 4.1.1 in Devamı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Babanın Yaşı	40 Yaş Altı	105	84,7
	40 Yaş ve üstü	19	15,3
	Toplam	124	100,0
Annenin Eğitimi	Ortaokul ve Altı	24	19,4
	Lise	43	34,7
	Üniversite	47	37,9
	Yüksek Lisans ve üstü	10	8,1
	Toplam	124	100,0
Babanın Eğitimi	Ortaokul ve Altı	23	18,5
	Lise	42	33,9
	Üniversite	45	36,3
	Yüksek Lisans ve üstü	14	11,3
	Toplam	124	100,0
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	75	60,5
	Çalışmıyor	49	39,5
	Toplam	124	100,0
Babanın Çalışma Durumu	Çalışıyor	123	99,1
	Çalışmıyor	1	0,9
	Toplam	124	100,0
Ekonomik Durumu	Orta	69	55,6
	İyi	55	44,4
	Toplam	124	100,0

Tablo 4.1.1. in Devamı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	56	45,2
	1 Kardeşi Var	50	40,3
	2 Kardeşi Var	18	14,5
	Toplam	124	100,0
Doğum Sırasındaki Yeri	İlk Çocuk	85	68,5
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	6,5
	Son Çocuk	31	25,0
	Toplam	124	100,0
Anaokuluna Devam Süresi	0-6 Ay	40	32,3
	7-12 Ay	15	12,1
	13-18 Ay	13	10,5
	19-24 Ay	18	14,5
	25 Ay ve üzeri	38	30,6
	Toplam	124	100,0
Evlilik Şekli	Severek Evlendik	91	73,4
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	26,6
	Toplam	124	100,0
Evlilik Sayısı	İlk Evlilik	120	96,8
	İkinci Evlilik	4	3,2
	Toplam	124	100,0
Evlilik Süresi	1-5 Yıl	18	14,5
	6-10 Yıl	79	63,7
	11-15 Yıl	27	21,8
	Toplam	124	100,0

Çocuklar, çocuğun cinsiyeti değişkenine göre 69'u (%55,6) erkek, 55'i (%44,4) kız olarak dağılmaktadır. Çocuklar değişkenine göre 15'i (%12,1) 3 yaş, 35'i (%28,2) 4 yaş, 45'i (%36,3) 5 yaş, 29'u (%23,4) 6 yaş olarak dağılmaktadır.

Annenin yaşı değişkenine göre 30'u (%24,2) 30 yaş altı, 94'ü (%75,8) 30 yaş ve üstü olarak dağılmaktadır. Babanın yaşı değişkenine göre 105'i (%84,7) 40 yaş altı, 19'u (%15,3) 40 yaş ve üstü olarak dağılmaktadır.

Annenin eğitimi değişkenine göre 24'ü (%19,4) ortaokul ve altı, 43'ü (%34,7) lise, 47'si (%37,9) üniversite, 10'u (%8,1) yüksek lisans ve üstü olarak dağılmaktadır. Babanın eğitimi değişkenine göre 23'ü (%18,5) ortaokul ve altı, 42'si (%33,9) lise, 45'i (%36,3) üniversite, 14'ü (%11,3) yüksek lisans ve üstü olarak dağılmaktadır.

Annenin çalışma durumu değişkenine göre 75'i (%60,5) çalışıyor, 49'u (%39,5) çalışmıyor olarak dağılmaktadır.

Babanın çalışma durumu değişkenine göre 123'ü (%99,1) çalışıyor, 1'i (%0,9) çalışmıyor olarak dağılmaktadır.

Ekonomik durum değişkenine göre 69'u (%55,6) orta, 55'i (%44,4) iyi olarak dağılmaktadır.

Kardeş sayısı değişkenine göre 56'sı (%45,2) tek çocuk, 50'si (%40,3) 1 kardeşi var, 18'i (%14,5) 2 kardeşi var olarak dağılmaktadır.

Çocuklar doğum sırasındaki yeri değişkenine göre 85'i (%68,5) ilk çocuk, 8'i (%6,5) ortanca veya ortancalardan biri, 31'i (%25,0) son çocuk olarak dağılmaktadır.

Çocuklar anaokuluna devam süresi değişkenine göre 40'ı (%32,3) 0-6 ay, 15'i (%12,1) 7-12 ay, 13'ü (%10,5) 13-18 ay, 18'i (%14,5) 19-24 ay, 38'i (%30,6) 25 ay ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Anneler, evlenme şekli değişkenine göre 91'i (%73,4) severek evlendik, 33'ü (%26,6) görücü usulü ile evlendik olarak dağılmaktadır.

Anneler, evlilik sayısı değişkenine göre 120'si (%96,8) ilk evlilik, 4'ü (%3,2) ikinci evlilik olarak dağılmaktadır.

Anneler, evlilik süresi değişkenine göre 18'i (%14,5) 1-5 yıl, 79'u (%63,7) 6-10 yıl, 27'si (%21,8) 11-15 yıl olarak dağılmaktadır.

4.2. Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 4.2.1. Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Çiftler Arası Fikir Birliği	124	48,815	9,359	17,000	65,000
Çiftler Arası Tatmin	124	28,403	3,388	14,000	35,000
Çiftler Arası Birliktelik	124	13,573	4,313	0,000	24,000
Duygulanım İfadesi	124	13,960	3,053	5,000	20,000
Genel Çift Uyumu	124	104,750	16,132	59,000	137,000

Araştırmaya alınan anne ve çocukların çift uyumu düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde, “çiftler arası fikir birliği” düzeyi ortalamasının ($48,815 \pm 9,359$); “çiftler arası tatmin” düzeyi ortalamasının ($28,403 \pm 3,388$); “çiftler arası birliktelik” düzeyi ortalamasının ($13,573 \pm 4,313$); “duygulanım ifadesi” düzeyi ortalamasının ($13,960 \pm 3,053$); “genel çift uyumu” düzeyi ortalamasının ($104,750 \pm 16,132$) düzeyde olduğu görülmektedir.

4.3. Çift Uyumu İle İlgili Problemler ve Sonuçları

Bu araştırmada yanıt aranan 1.a. alt problemi olan “Çocuğun cinsiyetine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.1. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Çiftler Arası Fikir Birliği	Erkek	69	48,203	9,686	-0,814	0,417
	Kız	55	49,582	8,962		
Çiftler Arası Tatmin	Erkek	69	28,986	3,022	2,176	0,031
	Kız	55	27,673	3,697		
Çiftler Arası Birliktelik	Erkek	69	13,073	4,027	-1,453	0,149
	Kız	55	14,200	4,608		
Duygulanım İfadesi	Erkek	69	13,768	2,986	-0,781	0,436
	Kız	55	14,200	3,147		
Genel Çift Uyumu	Erkek	69	104,029	15,390	-0,556	0,579
	Kız	55	105,655	17,117		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası tatmin puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.176$; $p=0.031<0,05$). Çocuğunun cinsiyeti erkek olan annelerin çiftler arası tatmin puanları ($x=28,986$), çocuğunun cinsiyeti kız olan annelerin çiftler arası tatmin puanlarından ($x=27,673$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi, genel çift uyumu puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani çocuğun cinsiyetine göre annenin çiftler arası fikir

birliği, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi, genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.b. alt problemi olan “Çocuğun yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.2. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	3 Yaş	15	51,733	7,382	0,598	0,618
	4 Yaş	35	48,200	8,930		
	5 Yaş	45	48,822	8,965		
	6 Yaş	29	48,035	11,347		
Çiftler Arası Tatmin	3 Yaş	15	28,467	3,962	0,578	0,631
	4 Yaş	35	28,829	2,833		
	5 Yaş	45	28,489	3,415		
	6 Yaş	29	27,724	3,712		
Çiftler Arası Birliktelik	3 Yaş	15	13,467	5,975	0,221	0,881
	4 Yaş	35	13,714	3,477		
	5 Yaş	45	13,844	3,205		
	6 Yaş	29	13,035	5,710		
Duygulanım İfadesi	3 Yaş	15	14,467	3,091	0,209	0,890
	4 Yaş	35	13,743	2,914		
	5 Yaş	45	14,022	2,751		
	6 Yaş	29	13,862	3,710		
Genel Çift Uyumu	3 Yaş	15	108,133	17,464	0,391	0,760
	4 Yaş	35	104,486	13,691		
	5 Yaş	45	105,178	14,526		
	6 Yaş	29	102,655	20,505		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi, genel çift uyumu puanları ortalamalarının çocuğun yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Yani çocuğun yaşına göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.c. alt problemi olan “Çocuğun doğum sırasındaki yerine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.3. Çocuğun Doğum Sırasındaki Yerine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	İlk Çocuk	85	48,988	9,518	1,533	0,220
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	53,500	10,889		
	Son Çocuk	31	47,129	8,306		
Çiftler Arası Tatmin	İlk Çocuk	85	28,529	3,456	0,192	0,825
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	28,000	2,828		
	Son Çocuk	31	28,161	3,407		
Çiftler Arası Birliktelik	İlk Çocuk	85	13,894	3,864	1,370	0,258
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	14,375	3,462		
	Son Çocuk	31	12,484	5,476		
Duygulanım İfadesi	İlk Çocuk	85	14,165	3,023	0,809	0,448
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	14,125	3,834		
	Son Çocuk	31	13,355	2,950		
Genel Çift Uyumu	İlk Çocuk	85	105,577	16,175	1,323	0,270
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	110,000	18,647		
	Son Çocuk	31	101,129	15,181		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının doğum sırasındaki yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Yani çocuğun doğum sırasındaki yerine göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.ç. alt problemi olan “Çocuğun anaokuluna devam süresine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.4. Çocuğun Anaokuluna Devam Süresine Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	0-6 Ay	40	49,675	8,728	1,064	0,377
	7-12 Ay	15	49,400	9,598		
	13-18 Ay	13	48,769	9,833		
	19-24 Ay	18	51,444	7,188		
	25 Ay ve üzeri	38	46,447	10,531		
Çiftler Arası Tatmin	0-6 Ay	40	28,500	4,026	1,222	0,305
	7-12 Ay	15	28,933	2,520		
	13-18 Ay	13	28,539	2,106		
	19-24 Ay	18	29,500	3,276		
	25 Ay ve üzeri	38	27,526	3,286		
Çiftler Arası Birliktelik	0-6 Ay	40	13,075	4,660	0,229	0,922
	7-12 Ay	15	13,800	2,933		
	13-18 Ay	13	14,231	3,395		
	19-24 Ay	18	13,667	4,311		
	25 Ay ve üzeri	38	13,737	4,791		

Tablo 4.3.4. ün Devamı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Duygulanım İfadesi	0-6 Ay	40	13,875	2,911	0,544	0,704
	7-12 Ay	15	14,200	2,274		
	13-18 Ay	13	14,231	2,555		
	19-24 Ay	18	14,722	2,653		
	25 Ay ve üzeri	38	13,500	3,769		
Genel Çift Uyumu	0-6 Ay	40	105,125	17,175	0,871	0,483
	7-12 Ay	15	106,333	13,270		
	13-18 Ay	13	105,769	15,067		
	19-24 Ay	18	109,333	13,253		
	25 Ay ve üzeri	38	101,211	17,567		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının çocuğun anaokuluna devam süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yani çocuğun anaokuluna devam süresine göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.d. alt problemi olan ‘‘Annenin sahip olduğu ocuk sayısına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.5. Annenin Sahip Olduğu ocuk Sayısına Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	Tek ocuk	56	49,446	9,169	0,244	0,784
	1 Kardeşi Var	50	48,180	8,747		
	2 Kardeşi Var	18	48,611	11,778		
Çiftler Arası Tatmin	Tek ocuk	56	28,679	3,099	0,360	0,699
	1 Kardeşi Var	50	28,120	3,696		
	2 Kardeşi Var	18	28,333	3,481		
Çiftler Arası Birliktelik	Tek ocuk	56	14,161	4,062	0,962	0,385
	1 Kardeşi Var	50	13,140	4,721		
	2 Kardeşi Var	18	12,944	3,857		
Duygulanım İfadesi	Tek ocuk	56	14,625	2,813	2,661	0,074
	1 Kardeşi Var	50	13,540	2,873		
	2 Kardeşi Var	18	13,056	3,903		
Genel ift Uyumu	Tek ocuk	56	106,911	15,402	0,915	0,403
	1 Kardeşi Var	50	102,980	16,096		
	2 Kardeşi Var	18	102,944	18,457		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının annenin sahip olduğu ocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Yani annenin sahip olduğu ocuk sayısına göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.e. alt problemi olan ‘‘Annenin yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.6. Annenin Yaşına Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	30 Yaş Altı	30	49,433	8,962	0,415	0,679
	30 Yaş ve üstü	94	48,617	9,521		
Çiftler Arası Tatmin	30 Yaş Altı	30	29,167	3,395	1,423	0,157
	30 Yaş ve üstü	94	28,160	3,367		
Çiftler Arası Birliktelik	30 Yaş Altı	30	13,767	4,408	0,282	0,778
	30 Yaş ve st	94	13,511	4,305		
Duygulanım İfadesi	30 Yaş Altı	30	14,200	2,870	0,494	0,622
	30 Yaş ve st	94	13,883	3,121		
Genel ift Uyumu	30 Yaş Altı	30	106,567	15,299	0,707	0,481
	30 Yaş ve st	94	104,170	16,426		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının annenin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani annenin yaşına göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.f. alt problemi olan ‘‘Babanın yaşına göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.7. Babanın Yaşına Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	40 Yaş Altı	105	48,600	9,411	-0,598	0,551
	40 Yaş ve üstü	19	50,000	9,226		
Çiftler Arası Tatmin	40 Yaş Altı	105	28,276	3,550	-0,981	0,328
	40 Yaş ve üstü	19	29,105	2,233		
Çiftler Arası Birliktelik	40 Yaş Altı	105	13,733	4,297	0,975	0,331
	40 Yaş ve st	19	12,684	4,410		
Duygulanım İfadesi	40 Yaş Altı	105	13,943	3,035	-0,144	0,886
	40 Yaş ve st	19	14,053	3,240		
Genel ift Uyumu	40 Yaş Altı	105	104,552	16,317	-0,320	0,750
	40 Yaş ve st	19	105,842	15,446		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani babanın yaşına göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.g. alt problemi olan ‘‘Annenin eğitim durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.8. Annenin Eğitim Durumuna Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	P	Fark
Çiftler Arası Fikir Birliği	Ortaokul ve altı	24	50,125	10,293	0,784	0,505	
	Lise	43	49,907	8,188			
	niversite	47	47,596	9,835			
	Yüksek lisans ve üstü	10	46,700	9,810			
Çiftler Arası Tatmin	Ortaokul ve altı	24	29,042	3,458	3,236	0,025	2 >3 1 >4 2 >4
	Lise	43	29,256	3,200			
	niversite	47	27,745	2,923			
	Yüksek lisans ve üstü	10	26,300	4,809			
Çiftler Arası Birliktelik	Ortaokul ve altı	24	14,292	4,165	0,998	0,396	
	Lise	43	13,558	4,468			
	niversite	47	13,660	3,858			
	Yüksek lisans ve st	10	11,500	5,874			
Duygulanım İfadesi	Ortaokul ve altı	24	14,792	3,217	3,571	0,016	1 >4 2 >4
	Lise	43	14,512	2,947			
	niversite	47	13,532	2,535			
	Yüksek lisans ve st	10	11,600	4,142			
Genel ift Uyumu	Ortaokul ve altı	24	108,250	15,054	2,020	0,115	
	Lise	43	107,233	15,114			
	niversite	47	102,532	15,713			
	Yüksek lisans ve st	10	96,100	21,876			

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası tatmin puanları ortalamalarının eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,236$; $p=0,025<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitimi lise olan annelerin çiftler arası tatmin puanları ($29,256 \pm 3,200$), eğitimi üniversite olan annelerin çiftler arası tatmin puanlarından ($27,745 \pm 2,923$) yüksek bulunmuştur. Eğitimi ortaokul ve altı olan annelerin çiftler arası tatmin puanları ($29,042 \pm 3,458$), eğitimi yüksek lisans ve üstü olan annelerin çiftler arası tatmin puanlarından ($26,300 \pm 4,809$) yüksek bulunmuştur. Eğitimi lise olan annelerin çiftler arası tatmin puanları ($29,256 \pm 3,200$), eğitimi yüksek lisans ve üstü olan annelerin çiftler arası tatmin puanlarından ($26,300 \pm 4,809$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan annelerin duygulanım ifadesi puanları ortalamalarının eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,571$; $p=0,016<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Eğitimi ortaokul ve altı olan annelerin duygulanım ifadesi puanları ($14,792 \pm 3,217$), eğitimi yüksek lisans ve üstü olan annelerin duygulanım ifadesi puanlarından ($11,600 \pm 4,142$) yüksek bulunmuştur. Eğitimi lise olan annelerin duygulanım ifadesi puanları ($14,512 \pm 2,947$), eğitimi yüksek lisans ve üstü olan annelerin duygulanım ifadesi puanlarından ($11,600 \pm 4,142$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası birliktelik ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının annenin eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Yani annenin eğitim durumuna göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası birliktelik ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.h. alt problemi olan ‘‘Babanın eğitim durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.9. Babanın Eğitim Durumuna Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	Ortaokul ve altı	23	46,044	9,966	1,061	0,369
	Lise	42	50,167	9,768		
	niversite	45	49,289	8,498		
	Yüksek lisans ve üstü	14	47,786	9,697		
Çiftler Arası Tatmin	Ortaokul ve altı	23	28,000	3,529	0,828	0,481
	Lise	42	28,929	3,453		
	niversite	45	28,422	3,428		
	Yüksek lisans ve üstü	14	27,429	2,821		
Çiftler Arası Birliktelik	Ortaokul ve altı	23	13,044	4,913	0,284	0,837
	Lise	42	13,357	4,515		
	niversite	45	13,956	4,079		
	Yüksek lisans ve st	14	13,857	3,655		
Duygulanım İfadesi	Ortaokul ve altı	23	13,304	3,052	1,760	0,158
	Lise	42	14,571	2,981		
	niversite	45	14,111	3,091		
	Yüksek lisans ve st	14	12,714	2,894		
Genel ift Uyumu	Ortaokul ve altı	23	100,391	15,267	1,058	0,370
	Lise	42	107,024	17,421		
	niversite	45	105,778	15,243		
	Yüksek lisans ve st	14	101,786	16,149		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının babanın eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yani babanın eğitim durumuna göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.1. alt problemi olan “Annenin çalışma durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.10. Annenin Çalışma Durumuna Göre Annelerin Çift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	Çalışıyor	75	48,533	9,554	-0,412	0,681
	Çalışmıyor	49	49,245	9,134		
Çiftler Arası Tatmin	Çalışıyor	75	28,453	3,546	0,203	0,840
	Çalışmıyor	49	28,327	3,165		
Çiftler Arası Birliktelik	Çalışıyor	75	13,107	4,510	-1,496	0,137
	Çalışmıyor	49	14,286	3,932		
Duygulanım İfadesi	Çalışıyor	75	13,920	2,808	-0,178	0,859
	Çalışmıyor	49	14,020	3,425		
Genel Çift Uyumu	Çalışıyor	75	104,013	16,645	-0,628	0,531
	Çalışmıyor	49	105,878	15,415		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$). Yani annenin çalışma durumuna göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.i. alt problemi olan ‘‘Babanın alışma durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir? alt problemi istatistik açıdan farklı bir sonuç oluşturmadığından incelenmemiştir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.j. alt problemi olan ‘‘Ailenin ekonomik durumuna göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.11. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	Orta	69	47,942	9,604	-1,164	0,247
	İyi	55	49,909	9,011		
Çiftler Arası Tatmin	Orta	69	28,507	3,137	0,382	0,703
	İyi	55	28,273	3,704		
Çiftler Arası Birliktelik	Orta	69	13,522	4,032	-0,146	0,884
	İyi	55	13,636	4,680		
Duygulanım İfadesi	Orta	69	14,015	2,747	0,223	0,824
	İyi	55	13,891	3,425		
Genel ift Uyumu	Orta	69	103,986	15,073	-0,590	0,557
	İyi	55	105,709	17,464		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani ailenin ekonomik durumuna göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, çiftler arası birliktelik, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.k. alt problemi olan ‘‘Anne babanın evlenme şekline göre annenin çift uyumu değişmekte midir?’’ alt probleminin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.3.12. Anne Babanın Evlenme şekline Göre Annelerin ift Uyumu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Çiftler Arası Fikir Birliği	Severek Evlendik	91	49,088	9,386	0,539	0,591
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	48,061	9,387		
Çiftler Arası Tatmin	Severek Evlendik	91	28,473	2,861	0,377	0,762
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	28,212	4,588		
Çiftler Arası Birliktelik	Severek Evlendik	91	14,055	4,108	2,096	0,038
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	12,242	4,644		
Duygulanım İfadesi	Severek Evlendik	91	14,088	3,165	0,775	0,440
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	13,606	2,738		
Genel ift Uyumu	Severek Evlendik	91	105,703	16,024	1,094	0,276
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	102,121	16,384		

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası birliktelik puanları ortalamalarının evlenme şekli değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.096$; $p=0.038<0,05$). Severek evlenen annelerin çiftler arası birliktelik puanları ($x=14,055$), görücü usulü ile evlenen annelerin çiftler arası birliktelik puanlarından ($x=12,242$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu puanları ortalamalarının evlenme şekli değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani anne babanın evlenme şekline göre annelerin çiftler arası fikir birliği, çiftler arası tatmin, duygulanım ifadesi ve genel çift uyumu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 1.l. ve 1.m. alt problemleri olan “Annenin evlilik sayısına ve evlilik süresine göre annenin çift uyumu değişmekte midir?” alt problemleri istatistik açıdan farklı bir sonuç oluşturmadığından incelenmemiştir.

4.4.Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları

Tablo 4.4.1. Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Kavgacı/saldırğan Olmak	124	4,403	4,048	0,000	20,000
Endişeli/ağlamaklı Olmak	124	3,807	3,561	0,000	16,000
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	124	2,782	2,109	0,000	8,000
Genel Davranış Sorunu	124	11,234	8,349	0,000	40,000

Araştırmaya alınan çocukların davranış sorunu düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde, “kavgacı/saldırğan olmak ” düzeyi ortalamasının çok yüksek ($4,403 \pm 4,048$); “endişeli/ağlamaklı olmak” düzeyi ortalamasının yüksek ($3,807 \pm 3,561$); “aşırı hareketli/dikkatsiz olmak” düzeyi ortalamasının orta ($2,782 \pm 2,109$); “genel davranış sorunu” düzeyi ortalamasının ($11,234 \pm 8,349$); düzeyde olduğu görülmektedir.

4.5. Davranış Sorunları ile İlgili Problemler ve Sonuçları

Bu araştırmada yanıt aranan 2.a., 3.a. ve 4.a. alt problemleri olan “Çocuğun cinsiyetine göre çocukların kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.1. Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Kavgacı/saldırğan Olmak	Erkek	69	5,261	4,115	2,710	0,008
	Kız	55	3,327	3,727		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Erkek	69	4,029	3,573	0,778	0,438
	Kız	55	3,527	3,558		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Erkek	69	3,261	2,077	2,915	0,004
	Kız	55	2,182	2,010		
Genel Davranış Sorunu	Erkek	69	12,783	7,991	2,356	0,020
	Kız	55	9,291	8,454		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırğan olmak puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.710$; $p=0.008<0,05$). Erkek çocukların kavgacı/saldırğan olmak puanları ($x=5,261$), kız çocukların kavgacı/saldırğan olmak puanlarından ($x=3,327$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.915$; $p=0.004<0,05$). Erkek çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları ($x=3,261$), kız çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanlarından ($x=2,182$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların genel davranış sorunu puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.356$; $p=0.020<0,05$). Erkek çocukların genel olarak davranış sorunu puanları ($x=12,783$), kız çocukların genel olarak davranış sorunu puanlarından ($x=9,291$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları

arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani çocuğun cinsiyetine göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma durumları değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.b., 3.b. ve 4.b. alt problemleri olan “Çocuğun yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.2. Çocuğun Yaşına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Kavgacı/saldırgan Olmak	3 Yaş	15	6,333	4,701	3,381	0,02	1 >4
	4 Yaş	35	5,286	3,923			
	5 Yaş	45	4,067	3,864			
	6 Yaş	29	2,862	3,632			
Endişeli/ağlamaklı Olmak	3 Yaş	15	6,867	3,833	11,606	0,00	1 >3 2 >3 1 >4 2 >4
	4 Yaş	35	5,286	3,366			
	5 Yaş	45	2,689	2,754			
	6 Yaş	29	2,172	3,186			
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	3 Yaş	15	3,333	1,589	3,733	0,01	3 >4
	4 Yaş	35	2,971	1,902			
	5 Yaş	45	3,156	2,174			
	6 Yaş	29	1,690	2,189			
Genel Davranış Sorunu	3 Yaş	15	16,867	8,518	7,413	0,00	1 >3 1 >4 2 >4
	4 Yaş	35	13,914	7,493			
	5 Yaş	45	10,089	7,103			
	6 Yaş	29	6,862	8,638			

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak puanları ortalamalarının değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,381$; $p=0,021<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3 yaşındaki çocukların kavgacı/saldırgan olmak puanları

(6,333 ± 4,701), 6 yaşındaki çocukların kavgacı/saldırgan olmak puanlarından (2,862 ± 3,632) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları ortalamalarının değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur(F=11,606; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları (6,867 ± 3,833), 5 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanlarından (2,689 ± 2,754) yüksek bulunmuştur. 4 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları (5,286 ± 3,366), 5 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanlarından (2,689 ± 2,754) yüksek bulunmuştur. 3 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları (6,867 ± 3,833), 6 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanlarından (2,172 ± 3,186) yüksek bulunmuştur. 4 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanları (5,286 ± 3,366), 6 yaşındaki çocukların endişeli/ağlamaklı olmak puanlarından (2,172 ± 3,186) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları ortalamalarının değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur(F=3,733; p=0,013<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 5 yaşındaki çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları (3,156 ± 2,174), 6 yaşındaki çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanlarından (1,690 ± 2,189) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların genel davranış sorunu puanları ortalamalarının değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur(F=7,413; p=0,000<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanları (16,867 ± 8,518), 5 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanlarından (10,089 ± 7,103) yüksek bulunmuştur. 3 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanları

(16,867 ± 8,518), 6 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanlarından (6,862 ± 8,638) yüksek bulunmuştur. 4 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanları (13,914 ± 7,493), 6 yaşındaki çocukların genel olarak davranış sorunu puanlarından (6,862 ± 8,638) yüksek bulunmuştur.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.c., 3.c. ve 4.c. alt problemleri olan “Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.3. Kardeş Sayısına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	Tek Çocuk	56	5,000	4,604	2,448	0,091
	1 Kardeşi Var	50	3,440	3,038		
	2 Kardeşi Var	18	5,222	4,333		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Tek Çocuk	56	4,375	3,938	1,322	0,270
	1 Kardeşi Var	50	3,380	3,232		
	2 Kardeşi Var	18	3,222	3,078		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Tek Çocuk	56	3,232	2,106	2,899	0,059
	1 Kardeşi Var	50	2,260	1,861		
	2 Kardeşi Var	18	2,833	2,526		
Genel Davranış Sorunu	Tek Çocuk	56	12,893	9,324	2,513	0,085
	1 Kardeşi Var	50	9,300	6,707		
	2 Kardeşi Var	18	11,444	8,563		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Yani kardeş sayısına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.ç., 3.ç. ve 4.ç. alt problemleri olan “Çocuğun doğum sırasına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.4. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	İlk Çocuk	85	4,765	4,322	1,097	0,337
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	3,375	3,021		
	Son Çocuk	31	3,677	3,400		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	İlk Çocuk	85	3,835	3,515	0,014	0,986
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	3,625	2,669		
	Son Çocuk	31	3,774	3,964		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	İlk Çocuk	85	3,071	1,969	2,619	0,077
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	2,000	2,619		
	Son Çocuk	31	2,194	2,242		
Genel Davranış Sorunu	İlk Çocuk	85	11,941	8,434	0,993	0,374
	Ortanca Veya Ortancalardan Biri	8	9,125	6,958		
	Son Çocuk	31	9,839	8,411		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Yani çocuğun doğum sırasına göre çocukların

kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.d., 3.d. ve 4.d. alt problemleri olan “Çocuğun anaokuluna devam süresine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.5. Çocuğun Anaokuluna Devam Süresine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	0-6 Ay	40	4,150	3,813	0,760	0,553
	7-12 Ay	15	5,200	3,707		
	13-18 Ay	13	3,231	3,140		
	19-24 Ay	18	5,444	5,113		
	25 Ay ve üzeri	38	4,263	4,170		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	0-6 Ay	40	4,250	3,342	2,219	0,071
	7-12 Ay	15	4,333	2,820		
	13-18 Ay	13	2,308	1,843		
	19-24 Ay	18	5,278	5,507		
	25 Ay ve üzeri	38	2,947	3,066		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	0-6 Ay	40	2,625	2,157	0,675	0,611
	7-12 Ay	15	2,667	1,633		
	13-18 Ay	13	2,154	2,267		
	19-24 Ay	18	3,278	2,109		
	25 Ay ve üzeri	38	2,974	2,199		
Genel Davranış Sorunu	0-6 Ay	40	11,225	7,516	1,443	0,224
	7-12 Ay	15	12,533	7,415		
	13-18 Ay	13	7,846	6,162		
	19-24 Ay	18	14,500	11,284		
	25 Ay ve üzeri	38	10,342	8,358		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının çocuğun anaokuluna devam süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Yani çocuğun anaokuluna devam süresine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.e., 3.e. ve 4.e. alt problemleri olan “Annenin yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.6. Annenin Yaşına Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	30 Yaş Altı	30	5,633	5,156	1,933	0,117
	30 Yaş ve üstü	94	4,011	3,570		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	30 Yaş Altı	30	3,767	3,739	-0,070	0,944
	30 Yaş ve üstü	94	3,819	3,522		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	30 Yaş Altı	30	2,900	1,882	0,350	0,727
	30 Yaş ve üstü	94	2,745	2,185		
Genel Davranış Sorunu	30 Yaş Altı	30	12,567	9,372	1,004	0,317
	30 Yaş ve üstü	94	10,809	8,003		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının annenin yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani annenin yaşına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.f., 3.f. ve 4.f. alt problemleri olan ‘‘Babanın yaşına göre çocukların kavgacı/saldırđan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?’’ alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.7. Babanın Yaşına Göre ocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Kavgacı/saldırđan Olmak	40 Yaş Altı	105	4,400	4,009	-0,021	0,983
	40 Yaş ve st	19	4,421	4,376		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	40 Yaş Altı	105	3,857	3,609	0,371	0,711
	40 Yaş ve st	19	3,526	3,356		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	40 Yaş Altı	105	2,848	2,004	0,810	0,419
	40 Yaş ve st	19	2,421	2,652		
Genel Davranış Sorunu	40 Yaş Altı	105	11,343	8,100	0,340	0,734
	40 Yaş ve st	19	10,632	9,839		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırđan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani babanın yaşına göre çocukların kavgacı/saldırđan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.g., 3.g. ve 4.g. alt problemleri olan ‘‘Annenin eğitim durumuna göre çocukların kavgacı/saldırđan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?’’ alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.8. Annenin Eğitim Durumuna Göre ocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırđan Olmak	Ortaokul ve altı	24	4,708	3,983	0,167	0,919
	Lise	43	4,512	4,636		
	niversite	47	4,085	3,380		
	Yüksek lisans ve st	10	4,700	4,877		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Ortaokul ve altı	24	3,042	2,789	0,609	0,610
	Lise	43	3,721	3,960		
	niversite	47	4,149	3,538		
	Yüksek lisans ve st	10	4,400	3,688		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Ortaokul ve altı	24	2,875	2,593	0,280	0,840
	Lise	43	2,605	1,879		
	niversite	47	2,957	1,888		
	Yüksek lisans ve st	10	2,500	2,915		
Genel Davranış Sorunu	Ortaokul ve altı	24	10,792	7,295	0,053	0,984
	Lise	43	11,093	9,456		
	niversite	47	11,468	7,549		
	Yüksek lisans ve st	10	11,800	10,337		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırđan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel adan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Yani annenin eğitim durumuna göre çocukların

kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.h., 3.h. ve 4.h. alt problemleri olan ‘‘Babanın eğitim durumuna göre çocukların kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?’’ alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.9. Babanın Eğitim Durumuna Göre ocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırğan olmak	Ortaokul ve altı	23	5,217	3,837	0,426	0,735
	Lise	42	4,381	4,590		
	niversite	45	4,044	3,960		
	Yüksek lisans ve st	14	4,286	2,998		
Endişeli/ağlamaklı olmak	Ortaokul ve altı	23	4,087	3,147	0,640	0,591
	Lise	42	3,191	3,359		
	niversite	45	4,089	3,901		
	Yüksek lisans ve st	14	4,286	3,771		
Aşırı hareketli/dikkatsiz olmak	Ortaokul ve altı	23	2,913	1,929	0,298	0,827
	Lise	42	2,643	2,128		
	niversite	45	2,711	2,302		
	Yüksek lisans ve st	14	3,214	1,805		
Genel davranış sorunu	Ortaokul ve altı	23	12,435	6,416	0,357	0,785
	Lise	42	10,381	9,088		
	niversite	45	11,133	8,946		
	Yüksek lisans ve st	14	12,143	7,263		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırğan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Yani babanın eğitim durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.1., 3.1. ve 4.1. alt problemleri olan “Annenin çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.10. Annenin Çalışma Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	Çalışıyor	75	4,947	4,359	1,868	0,064
	Çalışmıyor	49	3,571	3,397		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Çalışıyor	75	4,160	3,702	1,373	0,172
	Çalışmıyor	49	3,265	3,296		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Çalışıyor	75	3,107	2,141	2,150	0,034
	Çalışmıyor	49	2,286	1,979		
Genel Davranış Sorunu	Çalışıyor	75	12,467	8,715	2,061	0,041
	Çalışmıyor	49	9,347	7,451		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak puanları ortalamalarının annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani annenin çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma ve endişeli/ağlamaklı olma davranışı değişmemektedir.

Araştırmaya alınan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları ortalamalarının annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.150$; $p=0.034<0,05$). Annesi çalışan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanları

($x=3,107$), annesi çalışmayan çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olmak puanlarından ($x=2,286$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya alınan çocukların genel davranış sorunu puanları ortalamalarının annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.061$; $p=0.041<0,05$). Annesi çalışan çocukların genel olarak davranış sorunu puanları ($x=12,467$), annesi çalışmayan çocukların genel davranış sorunu puanlarından ($x=9,347$) yüksek bulunmuştur.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.i., 3.i. ve 4.i. alt problemleri olan “Babanın çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir? alt problemleri istatistik açıdan farklı bir sonuç oluşturmadığından incelenmemiştir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.j., 3.j. ve 4.j. alt problemleri olan “Ailenin ekonomik durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.11. Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	Orta	69	4,623	4,212	0,676	0,500
	İyi	55	4,127	3,854		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Orta	69	3,667	3,488	-0,488	0,626
	İyi	55	3,982	3,674		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Orta	69	2,797	2,090	0,087	0,930
	İyi	55	2,764	2,151		
Genel Davranış Sorunu	Orta	69	11,319	8,472	0,126	0,900
	İyi	55	11,127	8,269		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının ailenin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani ailenin ekonomik durumuna göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.k., 3.k. ve 4.k. alt problemleri olan “Anne babanın evlenme şekline göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.12. Anne Babanın Evlenme Şekline Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve t Testi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	Severek Evlendik	91	4,528	4,092	0,566	0,572
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	4,061	3,968		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	Severek Evlendik	91	3,659	3,327	-0,763	0,447
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	4,212	4,167		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Severek Evlendik	91	2,846	2,065	0,559	0,577
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	2,606	2,249		
Genel Davranış Sorunu	Severek Evlendik	91	11,286	8,283	0,114	0,909
	Görücü Usulü İle Evlendik	33	11,091	8,658		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının anne babanın evlenme şekli değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani anne babanın evlenme şekline göre çocukların kavgacı/saldırgan olma,

endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.1., 3.1. ve 4.1. alt problemleri olan “Anne babanın evlilik sayısına göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemleri istatistik açıdan farklı bir sonuç oluşturmadığından incelenmemiştir.

Bu araştırmada yanıt aranan 2.m., 3.m. ve 4.m. alt problemleri olan “Anne babanın evlilik süresine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı değişmekte midir?” alt problemlerinin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.5.13. Anne Babanın Evlilik Süresine Göre Çocukların Davranış Sorunu Düzeylerinin Ortalamaları ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Kavgacı/saldırgan Olmak	1-5 Yıl	18	6,278	4,848	2,323	0,102
	6-10 Yıl	79	4,127	3,760		
	11-15 Yıl	27	3,963	4,109		
Endişeli/ağlamaklı Olmak	1-5 Yıl	18	5,333	3,789	2,418	0,093
	6-10 Yıl	79	3,734	3,619		
	11-15 Yıl	27	3,000	3,000		
Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	1-5 Yıl	18	2,667	1,749	0,662	0,518
	6-10 Yıl	79	2,937	2,078		
	11-15 Yıl	27	2,407	2,422		
Genel Davranış Sorunu	1-5 Yıl	18	14,611	8,651	2,053	0,133
	6-10 Yıl	79	11,025	8,102		
	11-15 Yıl	27	9,593	8,550		

Araştırmaya alınan çocukların kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak, genel davranış sorunu puanları ortalamalarının anne babanın evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yani anne babanın evlilik süresine göre çocukların kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu değişmemektedir.

4.6. Çocukların Davranış Sorunu ile Annelerinin Çift Uyumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Bu araştırmada yanıt aranan 5. alt problemin istatistik sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.6.1. Çocukların Davranış Sorunu Düzeyleri ile Annelerinin Çift Uyumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Sonuçları

		Kavgacı/saldırgan Olmak	Endişeli/ağlamaklı Olmak	Aşırı Hareketli/dikkatsiz Olmak	Genel Davranış Sorunu
Çiftler Arası Fikir Birliği	r	-0,080	-0,074	-0,054	-0,088
	p	0,379	0,415	0,552	0,329
Çiftler Arası Tatmin	r	-0,006	-0,024	0,011	-0,012
	p	0,947	0,787	0,901	0,892
Çiftler Arası Birliktelik	r	-0,110	-0,151	-0,050	-0,132
	p	0,223	0,094	0,584	0,144
Duygulanım İfadesi	r	-0,103	-0,097	-0,076	-0,113
	p	0,254	0,283	0,402	0,213
Genel Çift Uyumu	r	-0,097	-0,107	-0,057	-0,110
	p	0,286	0,238	0,533	0,222

Çiftler arası fikir birliği ile kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Çiftler arası tatmin ile kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Çiftler arası birliktelik ile kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Duygulanım ifadesi ile kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Genel çift uyumu ile kavgacı/saldırğan olma, endişeli/ağlamaklı olma, aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı ve genel davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin bulgularına yönelik tartışmalara yer verilmiştir.

5.1. Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ve Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar

Araştırma bulguları, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun doğum sırası, çocuğun anaokuluna devam süresi, annenin sahip olunan çocuk sayısı, annenin yaşı, annenin ve babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu ve anne-babanın evlenme şekli değişkenlerinin annenin evlilik uyumunu etkileyip etkilemediğini göstermektedir.

Çocuğun cinsiyetine göre, erkek çocuğa sahip annelerin, kız çocuğa sahip annelere göre ÇUÖ 'nin alt boyutlarından çiftler arası tatmin boyutu daha yüksek çıkmasına rağmen, genel toplamda annelerin evlilik uyumlarının çocuğun cinsiyetine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Burada önemli olanın bir çocuğa sahip olunması, kız ya da erkek olmasının ve kaç yaşında olduğunun bir öneminin olmadığı düşünülebilir. Öte yandan çiftler arası tatmin boyutunun erkek çocuğa sahip annelerde daha yüksek çıkması, günümüzde hala erkek çocuğunun kız çocuklara oranla daha değerli görülmesi olarak yorumlanabilir.

Çocuğun yaşına göre de annelerin evlilik uyumlarının değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Burada da önemli olanın bir çocuğa sahip olunması ve kaç yaşında olduğunun bir öneminin olmadığı düşünülebilir.

Çocuğun doğum sırasındaki yerine ve anaokuluna devam süresine göre annelerin evlilik uyumu değişmemektedir. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

Sahip olunan çocuk sayısına göre annelerin evlilik uyumunun değişmediği bulunmuştur. Araştırmanın bu sonucu Kışlak ve Çabukça (2002), Çelik (2003), Çakır (2008) ve Yalçın (2014)' ın yaptıkları çalışmalarıyla paralellik göstermiş, dört çalışmada da sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Annelerin evlilik uyumlarını sahip oldukları çocuk sayısına göre incelediğimizde, anneler bu durumdan etkilenmemektedir. Bu sonuç sahip olunan çocuk sayısından ziyade, ebeveynlerin çocuk sahibi olup olmamalarının bu konuda etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Annenin yaşının, annenin evlilik uyumunu etkilemediği bulunmuştur. Erberk ve diğerleri, (2005a), Kışlak ve Çabukça (2002) ve Gürsoy (2004)'un çalışmaları da yaşın evlilik uyumunu etkilemediğini göstermiştir. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Annenin eğitim durumuna göre, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin üniversite ve yüksek lisans mezunu olan annelere oranla, ÇUÖ'nin alt boyutlarından çiftler arası tatmin ve duygulanım ifadesi puanları daha yüksek çıkmış, ancak genel toplamda eğitim seviyesinin evlilik uyumunu etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır. Sezer (2004) ve Gürsoy (2004) yaptıkları çalışmalarında evli kadınların eğitim düzeylerinin yükseldikçe, uyum düzeylerinin de olumlu yönde arttığını bulmuşlardır. Bu bulgu, araştırma sonucunu desteklememektedir. Ancak, Erberk ve diğerleri (2005a)' nin yaptıkları çalışmalarında eğitim düzeyinin evlilik uyumunu etkilemediğini göstermiştir. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklemektedir.

Babanın eğitim durumunun da annenin evlilik uyumunu etkilemediği ortaya çıkmıştır.

Annenin çalışma durumuna göre annelerin evlilik uyumlarının değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Evli kadının çalışmasının evlilik uyumunu yordadığını gösteren bazı araştırmalar, çalışan kadınların daha uyumlu evliliklere sahip olduklarını destekler niteliktedir. Sezer (2004)'deki çalışmasında 85 evli kadının uyum düzeylerini incelemiş ve evli kadınların herhangi bir işte çalışıyor olmalarının onların uyum düzeylerini olumlu yönde etkilediğini bulmuştur. Bu bulgu, araştırma sonucunu

desteklememektedir. Bu durum, artık günümüzde çalışan kadının sayısının her geçen gün artması ve dolayısıyla bu durumun olağan olarak görülmesi ile yorumlanabilir.

Ailenin ekonomik durumuna göre annelerin evlilik uyumları değişmemektedir. Erberk ve diğerleri (2005a) ile Çakır (2008) tarafından yürütülen çalışmalarda, evli çiftlerin gelir düzeyi açısından evlilik uyumlarının farklılık göstermediği ortaya çıkmış, bu bulgu araştırma sonucunu desteklemektedir. Günümüzde giderek zorlaşan ve ağırlaşan hayat şartlarından dolayı bireylerin, artık bu zorlukları ve ekonomik durumlarını kabullenmiş olmaları bir olası olarak düşünülebilir.

Evlilik şekline göre ise severek evlenen annelerin, görücü usulü ile evlenen annelere göre, ÇUÖ'nin alt boyutu olan çift birlikteliği puanının daha yüksek olmasına rağmen genel toplamda bir fark bulunamamış, evlenme şeklinin evlilik uyumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Gürsoy (2004)'de yaptığı çalışmasında evlenme şeklinin evlilik uyumunu etkilemediğini bulmuştur. Bu bulgu, araştırma sonucunu desteklemektedir.

5.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği (OÖDSÖ) ve Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar

Araştırma bulguları, çocuğun cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, anaokuluna devam süresi, annenin ve babanın yaşı, annenin ve babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu, anne-babanın evlilik şekli ve evlenme süresi değişkenlerinin çocuktaki davranış sorunlarını etkileyip etkilemediğini göstermektedir.

Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre, okul öncesi dönemdeki çocuklardan erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla kavgacı ve saldırgan davranışlar sergilediği, aşırı hareketli ve dikkatsiz oldukları ve daha fazla genel davranış sorunları gösterdikleri sonucuna ulaşıırken, endişeli ve ağlamaklı olma davranışına göre cinsiyetler arası bir farklılık görülmemiştir. Cinsiyet farklılığından doğan bu sebeplerin, erkek çocuklarının kız çocuklara oranla aktivite seviyelerinin daha yüksek olması, toplumun erkek çocuklarına yüklediği cinsiyet rolü ile ilgili olduğu, kız çocuklarının daha sakin yetiştirilmeleri, erkek çocukların ise daha çok büyük kas becerilerini kullandıkları oyunları tercih etmeleriyle açıklanabilir. Kargı ve Erkan (2004) okul öncesi dönem

çocuklarının davranışlarını inceledikleri araştırmalarında erkek çocukların somatik puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kanlıkılıçer (2005), Gürşimşek ve diğerleri (2006) okul öncesi çocuklarının davranış sorunlarını inceledikleri çalışmalarında da erkek çocukların kız çocuklara oranla daha düşmanca tavır gösterdiklerini ve daha hareketli olduklarını görmüşlerdir. Özbey ve Alisinanoğlu (2009) ise okul öncesi dönem çocuklarının kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha az problem davranış gösterdiklerini saptamışlardır. Dursun (2010) ve Kanlıkılıçer (2005) çalışmalarında okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyetlerine göre endişeli ve ağlamaklı olmalarının değişmediğini bulmuşlardır. Bütün bu çalışmalar araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Çocuğun yaşı değişkenine göre, 3 yaşındaki çocukların, diğer yaş gruplarındaki çocuklara oranla daha fazla kavgacı ve saldırgan davranışlar sergilediği, endişeli ve ağlamaklı oldukları ve genel davranış sorunları gösterdikleri sonucuna ulaşılrken, 5 yaşındaki çocukların diğer yaş gruplarındaki çocuklara göre daha fazla hareketli ve dikkatsiz oldukları görülmüştür. Kanlıkılıçer (2005), yaptığı çalışmasında 6 yaş grubu çocukların diğer yaş grubundaki çocuklara göre daha fazla genel davranış problemleri gösterdiklerini tespit etmiştir. Bu sonuç, araştırmanın bulgularını desteklememektedir. Öte yandan, Kargı ve Erkan (2004) çalışmalarında 4 ve 5 yaş grubu çocukların diğer yaş gruplarına oranla daha fazla saldırgan davranışlar, içe kapanıklık ve dikkat sorunları gösterdiklerini bulmuşlardır. Yavuzer (2013)'e göre, üç yaşındaki çocuk diğerlerinin duygularına duyarlık gösterip, onların bulunduğu durumu anlayabilmesine rağmen, öfke ve kırıklığını hala fiziksel olarak yansıtır. Dört yaş çocuğunun ise sınırları zorlamasıyla tanınır. Tahrik edildiği takdirde vurur, tekme atar. Zaman zaman akranlarına karşı saldırgan olabilir. Şehirli (2007) araştırmasında, küçük çocuklarda sosyal kaygı davranışlarının daha fazla olduğunu bulmuş, bu durumun çocukların yaşlarından dolayı anaokuluna henüz alışmamış olmalarından kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Bu sonuçlar, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Çocuğun doğum sırası da, çocukta davranış sorunlarını etkilememektedir. Özbey ve Alisinanoğlu (2009), çalışmasında ilk çocuk olanların ikiz olanlara oranla, ortanca veya ortancalardan bir tanesi olanların ikiz olanlara oranla ve son çocuk olanların ikiz olanlara oranla daha az problem davranışa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, araştırmanın sonucunu desteklememektedir. Bunun sebebi olarak araştırmaya katılan çocuklardan çoğunluğun tek çocuk olması olabilir.

Çocuğun anaokuluna devam süresi, çocukta davranış sorunlarını etkilememektedir. Özbey ve Alisinanoğlu (2009), çalışmasında anaokuluna ilk yıl devam edenlerin ikinci yıl devam edenlere oranla, ilk yıl devam edenlerin üçüncü yıl devam edenlere oranla daha az problem davranışlara sahip olduklarını saptamışlardır.

Anne ve babanın yaşı, çocukların davranış sorunları etkilememektedir. Dursun (2010)'da, yaptığı çalışmasında anne ve babanın yaşına göre okul öncesi dönem çocukların saldırgan davranışlarında farklılık olduğunu, annelerde “41-50” yaş arasında olanların çocuklarının daha saldırgan davranışlar gösterdiği gözlenirken, “20-30” yaş arası annelerin çocuklarında daha az saldırgan davranışlar gözlenmiştir. Babalardan “51 ve üstü” yaş aralığındaki babaların çocuklarında daha saldırgan davranışlar gözlenirken en düşük düzeyde saldırgan davranışlar gözlenen çocukların babalarının “41-50” yaş arasındaki babalar olduğu görülmüştür. Bu bulgular, araştırma sonucunu desteklememektedir.

Anne ve babanın eğitim durumu da çocukların davranış sorunlarını etkilememektedir. Bu bulgu, Dursun (2010) ve Kanlıkılıçer (2005)'in çalışmalarının sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Annenin çalışma durumuna göre annesi çalışan çocukların, annesi çalışmayan çocuklara oranla, daha fazla hareketli oldukları, dikkat sorunları yaşadıkları ve genel davranış problemleri gösterdikleri bulunmuştur. Dursun (2010) çalışmasında, çalışmayan annelerin çocuklarında aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışının çalışan annelerin çocuklarına göre daha çok görüldüğünü bulmuştur. Bu bulgu araştırma sonucunu desteklememektedir. Ancak Şehirli (2007), araştırmasında çalışan annelerin çocuklarının çalışmayan annelerin çocuklarına göre, daha uyumsuz ve kaygılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu durum, çalışan kadının çocuğuna daha az vakit ayırıp, çocuğuyla geçireceği vakti kaliteli değerlendirememesi ve bunun da çocuğu olumsuz etkileyerek davranış problemleri geliştirmesine yol açıyor olması olarak yorumlanabilir. Öte yandan, küçük yaşlardan itibaren uzun süre anneden ayrı kalıp sağlıklı anne-çocuk ilişkisinin kurulamaması da çocukların davranış sorunları geliştirmelerinde bir etken olarak düşünülebilir.

Ailenin ekonomik durumu ve çocuğun kardeş sayısı, çocukta davranış sorunlarını etkilememektedir. Dursun (2010) ile Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) da, yaptıkları çalışmalarında, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve kardeş sayısının, çocukların davranış sorunları üzerinde bir anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulmuşlardır. Bunun nedeni

örnekleme katılan ailelerin genellikle orta düzey gelire sahip aileler olduğu düşünülebilir. Bu çalışmalar, araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Anne babanın evlenme şekli ve evlilik süresi de, çocukta davranış sorunlarını etkilememektedir. Bununla ilgili yapılmış çalışmaya rastlanmamıştır.

5.3. Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği ile Çift Uyum Ölçeği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

ÇUÖ alt boyutlarından çiftler arası fikir birliği ile kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak ve genel davranış sorunu arasında, diğer bir alt boyut olan çiftler arası tatmin ile kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak ve genel olarak davranış sorunu arasında, diğer alt boyut olan çiftler arası birliktelik ile kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak ve genel olarak davranış sorunu arasında ve son alt boyut olan duygulanım ifadesi ile kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak ve genel olarak davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Genel çift uyumu ile kavgacı/saldırgan olmak, endişeli/ağlamaklı olmak, aşırı hareketli/dikkatsiz olmak ve genel olarak davranış sorunu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yani, annelerin evlilik uyumları arttıkça çocuklarda görülen davranış problemlerinin azaldığı, evlilik uyumları azaldıkça çocuklarda görülen davranış problemlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç evlilik uyumsuzluğunun çocukta davranış problemleri ile ilişkili olduğunu ortaya koyan birçok çalışmayla paralellik göstermektedir. (Grych ve Fincham, 1990; Katz ve Gottman, 1993; Özen, 1998). Ayrıca Kaya (2003)'de evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü incelediği araştırmasında annelerin değerlendirmelerine göre annelerin evlilik uyumları ile çocukların davranış problemleri arasında negatif yönde bir ilişki bulmuştur. Yani, annelerin evlilik uyumu arttıkça çocukların davranış problemleri azalmakta, evlilik uyumunu azaldıkça çocukların davranış problemleri artmaktadır. Bu bulgu araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Eşlerin birbirlerine karşı olan karı-kocalık görevlerinin yanı sıra çocuklarına karşı anne babalık görevlerinin de olduğu bir gerçektir. Çocukların anne babasını model olarak büyüdüğü bir toplumda, eşlerin evlilik uyumları, hem kendi yaşantılarında mutlu ve ruhsal anlamda sağlıklı olabilmeleri için, hem de çocuklarıyla olan ilişkilerinin kaliteli olması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Çatışmalı bir ortamda, sürekli kavgaların yaşandığı, birbirini anlamayan, ortak fikir birliğine varamayan, duygusal olarak ortak paylaşımları olmayan birer anne baba ile yaşayan çocukların, bu durumdan etkilenmemeleri mümkün olmayacaktır. Çocuk yaşadığı bu gerginliği bir şekilde dışarı atmak zorunda kalacaktır. Bu yüzden böyle ortamlarda büyüyen çocukların davranış sorunları geliştirmesi de oldukça beklenen bir durumdur. Birbiriyle sağlıklı bir iletişim geliştiren, dayanışma, fikir birliği içinde olan eşler, nitelikli bir aile ortamının gelişmesine de zemin hazırlamış olur. Uyumun, anlayışın hakim olduğu sağlıklı bir aile ortamında yetişen çocuklar toplumla uyumlu, anlayışlı, sorumluluklarını bilen, işbirliği içine giren çocuklar olacaktır.

Eşler arasındaki işbirliğini, uyumu, eşlerin birbirlerine olan tutumlarını iyi bir şekilde gözlemleyen çocuklar, bu davranışları daha iyi benimser ve kendi yaşantılarına daha kolay aktararak bu davranışları sergilerler. Girdiği sosyal ortamlarda yaşından beklendiği gibi davranışlar gösterir, çevresiyle uyumlu, katılımcı bireyler olurlar. Elbette çocukların davranış sorunları geliştirmelerinin yegane sebebi anne babalarının birbirleriyle olan ilişkilerinin niteliği değildir. Başka faktörler de mevcuttur. Ancak bu ve başka araştırmaların sonuçlarında da görüldüğü üzere, evlilik uyumunun niteliği, çocukların davranış sorunları geliştirmelerinde oldukça önemli yere sahiptir. Dolayısıyla toplumla uyumlu bireyler yetiştirmek için eşlerin öncelikle birbirleri arasında sağlıklı, uyumlu ilişkiler geliştirmeleri gerekmektedir. Ancak mutlu çiftler, mutlu bireyler yetiştirebilir.

BÖLÜM VI

6. ÖNERİLER

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Ulaşılan sonuçlar ışığında araştırmacı ve uygulamacılara çeşitli öneriler getirilmesi mümkündür.

Araştırmacılar için öneriler: Bu çalışmada cinsiyet, evlilik yılı, eğitim düzeyi, evlilik şekli ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenler evlilik uyumu açısından incelenmiştir. Başka bir çalışmada meslek, güven, bağlılık gibi başka değişkenler açısından da evlilik uyumu incelenebilir.

Eşlerin evlilik uyumunu artırıcı eğitim programlarının etkisini ortaya koymaya yönelik deneysel araştırmalar yapılabilir.

Eşlerin evlilik uyumunu artırıcı iletişim becerileri eğitimi veya evlilik terapisine yönelik grup çalışmaları yapılabilir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış sorunlarını, anne babanın evlilik uyumu haricinde etkileyebilecek faktörlerin incelenebileceği daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Anne ve babalarında çocuklarındaki davranış sorunlarını değerlendirmeleri ve sonuçların öğretmen değerlendirmeleriyle karşılaştırma yapılması sağlanabilir.

Evlilikte uyum ölçeği her iki eşe de uygulanabilir.

Farklı kültürel çevrelerden, başka şehirlerden özellikle daha küçük şehirlerden seçilen örneklem gruplarının evlilik uyumlarının ve farklı yaşlardaki çocukların davranış sorunları ile ilişkisi araştırılabilir.

Uygulamacılar için öneriler: İlerde anne baba olacak çiftlere ve şu anda ebeveyn olan çiftlere “Anne-Baba Eğitimi” çalışmaları yaygınlaştırılabilir ve “Anne-Baba Okulları” açılarak ebeveynlerin katılmaları sağlanabilir.

Eş seçiminin doğru yapılması, sağlıklı ailelerin de temelini atılmasına olanak sağlar. Bu yüzden eş seçiminde, evlenilecek olan kişinin yaşı, eğitimi, sosyo-

ekonomik düzeyi, fiziksel özellikleri, dini inancı, ailelerin onayı, siyasi görüşü gibi özellikleri dikkate alınmalıdır. Çünkü eşlerin hayat görüşleri, ilgi alanları, beklentileri birbirine yakın ve uygun olduğunda evlilikteki uyumları da artacaktır.

Evlilikte eşler, birbirlerine karşı olan karı-kocalık rollerinde ne kadar kaliteli ve çatışmadan uzak bir ilişki içinde olurlarsa, anne babalık rolleri de o kadar başarılı olacaktır. Bu sebeple evli çiftlere uzmanlar tarafından “Evlilik Seminerleri” düzenlenebilir.

Ailelere çocuklarının gelişim özelliklerini yakından takip etmeleri için de çocuk eğitimi ile ilgili seminerler verilebilir. Özellikle çalışan annelere, kısıtlı olan zamanlarını çocuklarıyla nasıl daha nitelikli değerlendirebilecekleri konusunda eğitimler düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

Akduman, G.G. ve Türkoğlu, D. (2013). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rollerini Algılamaları İle Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk Ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-17.

Akman, B., Baydemir, G., Akyol, T., Arslan, Ç.A. ve Kükütçü, K.S. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları Sorun Davranışlara İlişkin Düşünceleri. *E-Journal Of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6 (2), 1715-1731.

Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, S.O. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği). *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3(1), 93-110.

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(128), 65-71.

Ateş, R. (2012). Evlilikte İlk Yıllar, Çatışmalar Ve “Güç” Kavramı. H. Yavuzer (Ed.). *Evlilik Okulu İçinde* (114-124). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Balat, U.G., Şimsek, Z. ve Akman, B. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne Ve Öğretmen Değerlendirilmeleri Açısından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 263-275.

Bayhan, S.P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Bayraktaroğlu, H. ve Çakıcı, E. (2013). Evlilik Uyumuyla İlişkili Faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 53/A, 297-312.

Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J. & Pemberton, S. (1997). Interparental Conflict And Youth Problem Behaviours: A Meta-Analysis. *Journal Of Child And Family Studies*, 6(2), 233-247.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Comtois, D.K., Moss, E., Cyr, C. & Pascuzzo, K. (2013). Behaviour Problems İn Middle Childhood: The Predictive Role Of Maternal Distress, Child Attachment, And Mother-Child Interactions. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 41, 1311-1324.

Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.

Çağdaş, A. (2011). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. (3.Baskı). İstanbul: Kök Yayıncılık.

Çakıcı, S. (2006). *Alt Ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin Ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çakır, S. (2008). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri Ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, K. D. (2003). *9-11 Yaş Grubundaki Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumları İle Çocukların Benlik Kavramı Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, M. ve Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri İle İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 223-238.

Demir, K.E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.

Demirkaya, K.S. ve Abalı, O. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Dönem Davranış Sorunları İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 67-74.

Derman, T.M. ve Başal, A.H. (2013). Okul Öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.

Dursun, A. (2010). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Durualp, E. (2009). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi: Çankırı Örneği*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Eratay, E. (2011). Okul Öncesi Çocuklarında Davranış Problemleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3),2347-2362.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. ve Eradamlar, N. (2005a). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(1), 39-47.

- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. ve Eradamlar, N. (2005b). Cinsellik Ve Çift Uyumu Arasındaki İlişki: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(2), 72-81.
- Erdoğan, S. (2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel Ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ergin, H. (2012). Eşler Arası İletişim Çatışmaları. H. Yavuzer (Ed.). *Evlilik Okulu İçinde* (187-210). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ertuğrul, G. ve Toros, F. (2010). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ergenlerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumu Ve Ebeveynlerinin Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 48(3), 172-183.
- Evirgen, N. (2010). *Aile İçi Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fazlıoğlu, Y., Okyay, L. ve Ilgaz, G. (2011). Okul Öncesi Ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 242-254.
- Fışiloğlu H, & Demir A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Gander, J.M. & Gardiner, H.W. (2004). *Çocuk Ve Ergen Gelişimi*. (5.Baskı). Bekir, O. (Haz.). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Grych, H.J., & Fincham, D.F. (1990). Marital Conflict And Children's Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290.
- Gülay, H. (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları Ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gülay, H. (2011). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum Ve Akran İlişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 1-10.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açından Evlilik Ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79.
- Günel, A. (2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği)*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, O. (2000). *Evlilik Uyumu İle Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürsoy, Ç.F. (2004). *Kayıgı Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gürşimşek, I. (2003). Okul Öncesi Eğitime Aile Katılımı Ve Psikososyal Gelişim. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1), 125-144.
- Güven, E. (2013). *Çocuğun Davranış Sorunları İle Algıladığı Anne Baba Çatışması Arasındaki İlişkiler: Duygu Sosyalleştirmenin Aracı Rolü*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hendrix, H. & Hunt, H. (2001). *Ailede İyileştirici Sevgi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Işık, B. ve Güven, Y. (2007). Okul Öncesi Çocukların Aile İşlevlerinin İncelenmesi: *Anne Açısından Aileye Genel Bakış*. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1263-1300.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması Ve Uygulanması*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İman, D.E. (2013). Çocuklar İçin Sosyal Problem Çözme Ölçeği'nin 6 Yaş Grubu İçin Türkiye Uyarlaması ve Okul Öncesi Davranış Problemleri ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1),479-498.
- Kadan, G. (2010). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında (4-6 Yaş) Saldırganlık Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kahraman, Z. (2011). *Bir Evlilik Ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna Ve Aile Sistemine Etkisi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlik Çalışması*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kapçı, G.E. (1998). Okul Öncesi Davranış Ölçeğinin Türk Çocuklarına Uyarlanması Ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 5(1), 9-15.
- Karaca, H.N., Gündüz, A. ve Aral, N. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 4(2), 65-76.
- Karakuş, A. (2008). *Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (5 baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Kargı, E. ve Erkan, S. (2004). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorun Davranışlarının İncelenmesi (Ankara İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 135-144.

Katz, F.L. & Gottman, M.J. (1993). Patterns Of Marital Conflict Predict Children's Internalizing And Externalizing Behaviours. *Developmental Psychology*, 29(6), 940-950.

Kaya, İ. (2003). *Evlilik Uyumu İle Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, Z. E. (2013). Çocuk Ve Ergenlerde Ruhsal Sorunlar. H. Yavuzer (Ed.). *Ana-Baba Okulu İçinde* (256-283). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.

Kışlak, T.Ş. (1995). *Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensel Ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kışlak, T.Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.

Kışlak, T.Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(5), 35-42.

Kızıldağ, Ö. ve Şendil, G. (2006). Evlilik Çatışması Ve Çocuk Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 26, 1-20.

Kök, M., Koçyiğit, S. Tuğluk, N.M. ve Bay, E. (2008). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 82-93.

Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik Psikolojisi*. (8.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ogelman, G.H. ve Sarıkaya, E.H. (2013). Okul Öncesi Eğitimi Almış Çocukların Akran İlişkileri Değişkenlerinin 5 Ve 6 Yaşta İncelenmesi: İki Yıllık Boylamsal Çalışma. *Türk Çalışmaları*, 8(8), 1859-1871.

Oktay, A. (2013). Okul Öncesi Dönem. H. Yavuzer (Ed.). *Ana-Baba Okulu İçinde* (43-56). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Olçay, O. (2008). *Bazı Kişisel Ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Yetenekleri Ve Problem Davranışlarının Analizi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Orçan, M. (2004). *Anaokuluna Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne-Baba Tutumları Ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öner, Ş. D. (2013). *Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri Ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özbey, S. (2011). Okul Öncesi Çocuklarda Uyum Ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkmada Ailenin Rolü. *Aile Ve Toplum, Eğitim, Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 6(21), 9-18.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumunu Ve Algıladıkları Sosyal Destek İle Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62.
- Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özen, Ş.D. (1998). *Eşler Arası Çatışma Ve Boşanmanın Farklı Yaş Ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış Ve Uyum Problemleri İle Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, S. T. (1995). *Effects of spousal abuse on the psychological well-being of his partner and evaluation of marital satisfaction and adjustment*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, A. (2013). *Ailede Öfke Kontrolü*. (5. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özmen, K. S. (2013). Anne-Baba Eğitimi Programının Çocuklardaki Davranış Sorunları Ve Anne-Babaların Depresyon Düzeylerine Etkisi. *Eğitim Ve Bilim*, 38(167), 98-113.
- Peksaygılı, M. ve Güre, A. (2008). Eşler Arasındaki Çatışma İle Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı Ve Düzenleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 43-58.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Reid, T.,F. (2012). *Unutkan Erkekler, "Hadi"leyen Anneler*. (5.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sakız, E. (2011). *Evlilik Çatışması Ve Çocuk Uyum Problemleri Arasındaki İlişkide Duygusal Güvenliğin Ve Anne Kabul Red Algısının Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saraç, A. (2011). *Çocuk Yuvası Bakımında Bulunan Çocukların Davranış Sorunları Ve Çocuk Yuvası Personeline Yapılan Eğitimin Bu Sorunlar Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum Ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Sayar, K. (2013). *Ruh Hali*. (9.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Saygılı, M. ve Güre, A. (2008). Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 43-58.
- Seçer, Z., Ogelman, G.H., Önder, A. ve Berengi, S. (2012). Okul Öncesi 5-6 Yaş Grubu Çocukların Akran İlişkileri İle Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1993-2000.
- Sercan, K. Y. (2013). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunda Anne Babanın Yapabilecekleri. H. Yavuzer (Ed.). *Ana-Baba Okulu İçinde* (374-402). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51, 477-499.
- Sezer, Ö. (2004). Kadınların Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 1-15.
- Sımsıkı, H. (2011). *Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili Ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Söylemez, İ. (2011). *Evlilikte Uyum Ve Aile İşlevleri Ölçeği Geliştirme: Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması*. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Sübaşı, G. ve Şehirli, N. (2010). Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 789-804.
- Şehirli, N. (2007). *Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Şendil, G. (1999). *Çocukların Anne Babanın Evlilik Çatışmasını Algılayışı*. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, Ergen Ve Anne-Baba*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- Şendil, G. ve Balkan, K. İ. (2005). *Anne Baba Olmak*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk Ve Ergenlerde Ebeveyn Evlilik Çatışması Algısı. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(2), 58-66.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu Ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şenel, G.H. (2012). Eş Seçimi Kararı. H. Yavuzer (Ed.). *Evlilik Okulu İçinde* (48-61). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları*, 118, 1-176.

Şentürk, Ü. (2006). *Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taysi, E. (2010). Evlilikte Bağışlama: Evlilik Uyumu Ve Yüklemelerin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 40-52.

Uluyurt, F. (2012). *Bazı Değişkenlere Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Akran İlişkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünsal, Ö.F. (2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Duygusal Uyumları İle Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Wang, F., Christ, L.S., Koonce, M.R., Peters, G.P. & Cox, J.M. (2013). Association Between Maternal Sensitivity And Externalizing Behaviour From Preschool To Preadolescence. *Journal Of Applied Developmental Psychology*, 34, 89-100.

Vaizoğlu, F. (2008). *Anaokuluna Devam Eden Çocukların Sosyal Davranışları İle Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, B.S. (2005). Ebeveynlerin Ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55), 1-20.

Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.

Yapıcı, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile Ve Eğitim İlişkisi. *Türkçe Çalışmalar*, 5(4), 1544-1570.

Yaşar, V. (2009). *Bu Çocuk Neden Böyle?* İstanbul: Türdav Yayıncılık.

Yavuz, A.A. (1995). *The dyadic adjustment scale: a validation study with a turkish sample*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuzer, H. (2013). *Çocuğu Tanımak Ve Anlamak*. (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazgan, Y. (2010). *Hiperaktif Çocuk ve Ergen Okulda*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Yeşiltepe, S.S. (2011). *Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluş Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar Ve Görgül Çalışmalar. *Aile Ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 1(4), 49-58.

Yumuş, M. (2013). *Okul Öncesi Eğitimcilerin 36-72 Ay Aralığındaki Çocukların Davranış Problemleri İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi Ve Başa Çıkma Stratejilerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yurduşen, A.S. (2004). *The Effects Of Mothers' Parental Attitudes On Their Preschool Children's Internalizing And Externalizing Behaviour Problems: The Mediator Role Of Mothers' Psychological Adjustment*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK: 1 Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sayın veli (anne),

Yüksek lisans programı kapsamında yürütülmekte olan çalışmada aşağıdaki soruların eksiksiz ve içtenlikle cevaplanması gerekmektedir. Size en uygun olan cevap seçeneğinin yanına (X) işareti koyunuz ve cevaplarınızı yuvaya giden çocuğunuzu düşünerek veriniz. Size ulaştırılan zarfı iyice kapattığınız takdirde, cevaplarınızı araştırmacı olarak benden başkasının görmesi mümkün olmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Psk. Gülşen Kızılışık KARTAL
Haliç Üni. Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Adınız Soyadınız:.....

2. Çocuğunuzun Adı-Soyadı:.....

3. Çocuğunuzun Doğum Tarihi:.....

4. Cinsiyeti: 1. Kız () 2. Erkek ()

5. Yaşınız kaç?

1. 20-29 () 2. 30-39 () 3. 40-49 () 4. 50 ve üstü ()

6.Eşinizin yaşı kaç?

1. 20-29 () 2. 30-39 () 3. 40-49 () 4. 50 ve üstü ()

7. Eğitim durumunuz nedir?

1. Okuryazar değil () 2. İlkokul () 3. Ortaokul ()
4. Lise () 5. Üniversite () 6. Yüksek lisans ve üstü ()

8. Eşinizin eğitim durumu nedir?

1. Okuryazar değil () 2. İlkokul () 3. Ortaokul ()
4. Lise () 5. Üniversite () 6. Yüksek lisans ve üstü ()

9. Çalışma durumunuz nedir?

1. Çalışıyorum () 2. Çalışmıyorum () 3. Emekli ()

10. Eşinizin çalışma durumu nedir?

1. Çalışıyor () 2. Çalışmıyor () 3. Emekli ()

11. Ekonomik durumunuz nedir?

1. Düşük () 2. Orta () 3. İyi () 4. Çok iyi ()

12. Çocuğunuzun kardeş sayısı nedir?

1. Tek çocuk 2. 1kardeşi var ()
3. 2 kardeşi var () 4. 3 ve daha fazla kardeşi var ()

13. Çocuğunuzun doğum sırası nedir?

1. İlk çocuk () 2. Ortanca veya ortancalardan biri () 3. Son çocuk ()

14. Çocuğunuz ne kadar süredir anaokuluna devam ediyor?

1. 0-6 ay () 2. 7-12 ay () 3. 13-18 ay ()
4. 19-24 ay 5. 25 ay ve üzeri ()

15. Eşinizle evlenmeye nasıl karar verdiniz?

1. Severek evlendik () 2. Görücü usulü ile evlendik ()
3. Kaçarak evlendik () 4. Diğer (Belirtiniz).....

16. Evlilik sayınız nedir?

1. İlk evlilik () 2. İkinci evlilik () 3. Üçüncü evlilik ve üstü ()

17. Ne kadar süredir evlisiniz?

1. 1-5 yıl () 2. 6-10 yıl () 3. 11-15 yıl ()
4. 16-20 yıl () 5. 21 yıl ve üzeri ()

EK:2 Çift Uyum Ölçeği

ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ

İlişikte, çiftler hakkında bazı cümleler bulunmaktadır. Size uyan seçeneğe (x) işareti koyunuz. Hiç bir cümle için uzun uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz Kararsızlığa düşerseniz, aklınıza gelen ilk seçenek doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen, her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

Her Zaman Anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Arada bir anlaşamayız	Çok sık anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Hiçbir zaman anlaşamayız	
5	4	3	2	1	0	
5	4	3	2	1	0	
()	()	()	()	()	()	1. Aile gelirinin idaresi
()	()	()	()	()	()	2. Eğlenceyle ilgili konularda
()	()	()	()	()	()	3. Dini konularda
()	()	()	()	()	()	4. Sevgi gösterme şekillerinde
()	()	()	()	()	()	5. Arkadaşlar
()	()	()	()	()	()	6. Cinsel ilişkiler
()	()	()	()	()	()	7. Toplumsal örf ve adetlerle ilgili olarak
()	()	()	()	()	()	8. Yaşam felsefesi
()	()	()	()	()	()	9. Kendinizin ya da eşinizin ailesiyle ilişkilerde
()	()	()	()	()	()	10. Önemli olduğuna inanılan amaç, hedef Ve diğer konularda
()	()	()	()	()	()	11. Birlikte geçirilen zaman konusunda
()	()	()	()	()	()	12. Çok önemli kararlar verirken
()	()	()	()	()	()	13. Ev işlerinde
()	()	()	()	()	()	14. Boş zaman ilgi ve uğraşlarında
()	()	()	()	()	()	15. Mesleki kararlarda

Her zaman Çoğu zaman Yeterince Ara sıra Nadiren Hiç
0 1 2 3 4 5

0 1 2 3 4 5

() () () () () ()

16. Boşanmayı, ayrı yaşamayı veya ilişki sonlandırmayı ne sıklıkta tartışıyor veya düşünüyorsunuz?

0 1 2 3 4 5

() () () () () ()

17. Kavga sonrasında siz veya eşiniz ne sıklıkta evi terk eder?

Her zaman Çoğu zaman Yeterince Ara sıra Nadiren Hiç
5 4 3 2 1 0

5 4 3 2 1 0

() () () () () ()

18. Sizce genellikle, siz ve eşiniz arasında işler ne sıklıkta yolunda gider?

() () () () () ()

19. Eşinize içinizi döker misiniz?

Her zaman Çoğu zaman Yeterince Ara sıra Nadiren Hiç
0 1 2 3 4 5

0 1 2 3 4 5

() () () () () ()

20. Evlendiğiniz (veya birlikte olduğunuz) için hiç pişmanlık duyar mısınız?

() () () () () ()

21. Eşinizle ne sıklıkta münakaşa edersiniz?

() () () () () ()

22. Eşinizle ne sıklıkta birbirinizi sinirlendirecek şeyler yaparsınız?

Her gün	Hemen her gün	Ara sıra	Nadiren	Hiç
4	3	2	1	0

4	3	2	1	0
----------	----------	----------	----------	----------

() () () () () 23. Eşinizi öper misiniz?

Hepsi	Çoğu	Bazıları	Çok azı	Hiçbiri
4	3	2	1	0

4	3	2	1	0
----------	----------	----------	----------	----------

() () () () () 24. Eşinizle ev dışındaki meraklarınızın ne kadarını Birlikte gerçekleştirirsiniz?

Aşağıdakilerin siz ve eşiniz arasında ne sıklıkta olduğunu söyleyebilir misiniz?

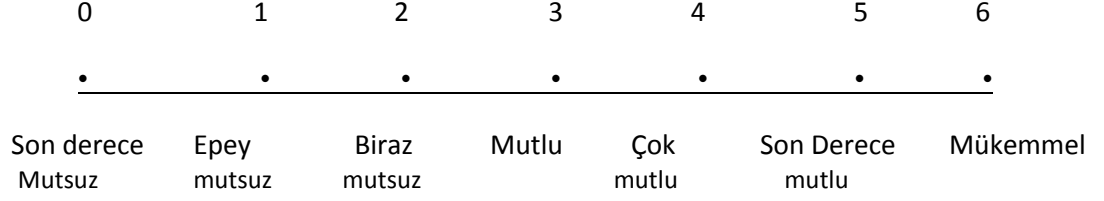
Hiç	Ayda birden az	Ayda bir veya iki	Haftada bir veya iki	Her gün bir kere	Daha sık
0	1	2	3	4	5

0	1	2	3	4	5	
()	()	()	()	()	()	25. Heyecan verici, keyifli fikir alışverişleri
()	()	()	()	()	()	26. Beraber gülme
()	()	()	()	()	()	27. Birlikte sakin bir şekilde tartışma
()	()	()	()	()	()	28. Bir konu üzerinde beraber çalışma

Aşağıdakiler, çiftlerin bazen anlaşıp bazen karşıt düştüğü şeylerdir. Aşağıdaki konular geçtiğimiz bir kaç hafta içinde aranızda fikir ayrılığı yarattıysa veya ilişkinizde sorun haline geldiyse, bunu belirtiniz (Evet veya Hayır olarak işaretleyiniz).

(0)	(1)	
Evet	Hayır	
()	()	29. Cinsel ilişki için fazla yorgun düşmek
()	()	30. Sevgi göstermemek

31. Aşağıdaki çizgi üzerinde yer alan noktalar ilişkinizdeki değişik mutluluk derecelerini ifade etmektedir. “Mutlu” noktası çoğu ilişkideki mutluluk derecesini ifade eder. Lütfen, her şeyi düşünerek ilişkinizin mutluluk derecesini en iyi tarif eden noktayı, çevresine bir daire çizerek gösteriniz.

32. Aşağıdaki cümlelerin hangisi, ilişkinizin geleceğiyle ilgili hissettiklerinizi en iyi tanımlar?

- 5 İlişkimin başarılı olmasını son derece fazla istiyorum ve öyle olması için her türlü şeyi yaparım
- 4 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için elimden gelen her şeyi yaparım
- 3 İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve öyle olması için kendi payıma düşeni gerçekleştiririm
- 2 İlişkim başarılı olursa iyi olurdu ve başarılı olması için şimdi yaptığımdan daha fazlasını yapamam
- 1 İlişkim başarılı olsa iyi olurdu, fakat ilişkiyi sürdürmek için şu an yaptığımdan daha iyisini yapmayı reddediyorum
- 0 İlişkim hiç bir zaman başarılı olamaz ve ilişkiyi devam ettirmek için daha fazla yapabileceğim bir şey yok

EK: 3 Okul Öncesi Davranış Sorunları Ölçeği

OKUL ÖNCESİ DAVRANIŞ SORUNLARI TARAMA ÖLÇEĞİ

Çocuğun İsmi:.....	Okulunun Adı:.....
Çocuğun Soyadı:.....	
Cinsiyeti: Kız/ Erkek	
Değerlendiren:.....	Tarih:.....
Ünvanı:.....	Çocuğun Doğum Tarihi:.....
	Çocuğun Yaşı:.....
Değerlendiren Kişinin Çocukla Çalıştığı Süre (ay veya hafta):	

Aşağıda okul öncesi çocuklarda sıklıkla gözlemlenen davranışların tanımları sıralanmıştır. Her cümleden sonra üç ayrı sütun vardır. “Doğru Değil”, “Bazen Doğru” ve “Kesinlikle Doğru”. Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta sıklıkla veya yüksek derecede bulunuyorsa, “Kesinlikle Doğru” sütununun altındaki bölüme X işareti koyunuz. Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta daha az sıklıkla veya daha az derecede bulunuyorsa, “Bazen Doğru” sütununun altındaki bölüme X işareti koyunuz. Eğer çocuk sizin gözlemlerinize göre cümlede tanımlanan davranışta bulunmuyorsa, “Doğru Değil” sütununun altındaki bölüme X işareti koyunuz.

Her cümlemin karşısına sadece bir X işareti koyunuz.

	Doğru Değil	Bazen Doğru	Kesinlikle Doğru
1. Sakince duramaz. Koşturur veya olduğu yerde zıplar.			
2. Kıpır kıpırdır.			
3. Kendisinin ya da başkalarının eşyalarına zarar verir.			
4. Diğer çocuklarla kavga eder.			
5. Diğer çocuklar tarafından çok sevilmez.			
6. Endişelidir.			
7. İşlerini kendi başına yapmaya meyillidir. Yalnızlığı sever.			
8. Çabuk kızabilir. Kafasının taşı çabucak atar.			
9. Perişan, ağlamaklı veya üzüntülüdür.			
10. Vücudunda veya yüzünde seğirme, tik ve kişisel özellikler vardır.			
11. Parmaklarını ve tırnaklarını yer.			
12. Söz dinlemez.			
13. Konsantrasyonu iyi değildir, dikkat süresi kısıtlıdır.			
14. Yeni şeylerden ve durumlardan korkmaya meyillidir.			
15. Huysuz veya aşırı titizdir.			
16. Yalan söyler.			
17. Bu okul yılında çişini ya da kakasını kaçırdı.			

18. Kekeliyor veya pepeliyor.			
19. Başka bir konuşma bozukluğu var.			
20. Diğer çocuklara zorbalık ediyor.			
21. Dikkatsiz			
22. Oyuncaklarını paylaşmaz.			
23. Kolayca ağlar.			
24. Diğerlerini suçlar.			
25. Kolayca vazgeçer.			
26. Diğerlerine karşı bencildir.			
27. Alışılmadık seksüel davranışları var.			
28. Diğer çocukları tekmeler, ısırır, onlara vurur.			
29. Boşluğa bakar.			
30. Sizce bu çocukta davranış sorunları var mıdır?			

TOPLAM 1 2 3

ÖZGEÇMİŞ

05.06.1987 tarihinde Kayseri’de doğan **Gülşen KIZILIŞIK KARTAL** ilk, orta ve lise öğrenimini İstanbul’da tamamladı. 2009 yılında İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden mezun oldu. Lisans öğrenimini süresince “Kağıthane Rehberlik Araştırma Merkezi”, “Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi” ve “Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi”nde stajlarını tamamlamıştır. Mezun olduktan sonra mesleki alanda birçok test ve terapi eğitimlerine katılmış olup, özel eğitim merkezi ve özel bir kolejde psikolog olarak çalışmıştır. 2013 yılında Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programına kayıt olmuştur. Şu an tez aşamasında yüksek lisans öğrenimine devam etmekte olan **Gülşen KIZILIŞIK KARTAL** 2011 Eylül ayından itibaren özel bir anaokulunda sorumlu müdür ve psikolog olarak görev yapmaktadır.